

Nők az iszlámban

*Tévhitek
és
a valóság*

Írta: Sherif Abdel Azim

Fordította: Csányi Tímea (Ája)

Lektorálta: Karasszon Attila (Szulejmán)

Nyelvi ellenőrzés: Balogh Adrienn

Átolvasta: Adorján Hanna

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3. oldal
Éva bűnbeesése	6. oldal
Éva öröksége	7. oldal
Szegyenletes lányutódok	11. oldal
A nők oktatása	13. oldal
Tisztátalan nők	14. oldal
Tanúskodás	15. oldal
Házasságtörés	17. oldal
Fogadalmak	19. oldal
A feleség tulajdona	21. oldal
Válás	23. oldal
Édesanyák	29. oldal
A nők örökösödése	31. oldal
Az özvegyek helyzete	33. oldal
Többnejűség	35. oldal
A fejkendő viselete	41. oldal
Utószó	45. oldal
Lábjegyzet	50. oldal

Bevezetés

Öt évvel ezelőtt, a „Torontói Csillag” 1990. július 3-ai számában olvastam egy cikket Gwynee Dyertől, melynek címe: *„Nincs egyedül az iszlám régimódi rendszerével”*. A cikk egy a nőkkel és azok jogaival kapcsolatos, Montrealban megrendezésre kerülő konferencia résztvevőinek ingerült reakcióiról számol be, melyet a híres egyiptomi feminista, Dr. Nawal Saadawi szavai váltottak ki. Politikailag helytelen kijelentéseiben kifejtette: *„a legnagyobb korlátozó elemeket a nőkkel szemben először a zsidók Ótestamentumában, majd a kereszténységben, ezt követően a Koránban találjuk.”* *„Minden vallás idejétmúlt, mert régimódi társadalomból erednek”* és *„a nők elfátyolozása nem kimondottan az iszlám valláshoz köthető, inkább csak egy antik kultúra örökségének szokása a testvér vallások mintájára.”* A jelenlévők többsége nem bírta elviselni a hitüket és vallásukat becsmérlő szavakat, majd távozott a konferenciáról. Nem nagy meglepetésre, Dr. Saadawi ezt követően temérdek kritikát kapott a konferencián tanúsított megnyilvánulása miatt. *„Dr. Saadawi vádjai elfogadhatatlanok. Válaszai teljes mértékben elárulják tudásának hiányát más emberek hitével kapcsolatban”*, jelentette ki az Édesanyák Világszövetségének elnöke, Bernice Dubois. *„Tiltakozom”*, írta egy izraeli nő, Alice Shalvi, egy internetes női vitafórum oldalán. *„Nincsen semmiféle eszméje a kendőnek a zsidó vallásban.”* A cikk ezeket a dühödt tiltakozásokat a nyugaton megerősödött vádaskodásnak tulajdonítja, melyek olyan iszlám szokások ellen irányulnak, amik voltaképpen a nyugat saját kulturális örökségének szerves részét is képezik. *„A keresztény és zsidó feministák nem készültek csatlakozni a konferenciához, nehogy egy kategóriában említsék őket a 'gonosz' muszlimokkal”*, írta Gwynee Dyer.

Nem voltam meglepődve, hogy a konferencián résztvevők mennyire negatív véleménnyel voltak az iszlámról, főleg mikor a nők helyzetének kérdése került megvitatásra. Nyugaton az iszlám a nők alárendeltségének szimbólumává vált. Példának okáért had említsem meg Voltaire szülőházáját, ahol is a francia Oktatási Minisztérium elrendelte minden fejkendőt viselő, fiatal muszlim lány eltanácsolását az iskolákból!¹ A kendős muszlim nők oktatáshoz való jogukat megtagadják Franciaországban, miközben egy keresztényét, kinek kereszt függ a nyakában vagy egy kipát viselő zsidó diákét érdekes módon nem. Azt a jelenetet, mikor a francia rendőr visszatartotta a hijabot viselő muszlim lányokat, hogy bemenjenek saját gimnáziumukba, nem lehet csak úgy elfelejteni. Egy másik, szintén példátlan esetre emlékeztet engem ez, mikor is George Wallace, Alabama kormányzója, 1962-ben az iskola kapujában állva próbálta feltartóztatni a fekete diákokat, megakadályozva ezzel a szegregáció megszüntetését. A különbség csak az, hogy a fekete diákok számos támogatóra találtak az USA-ban és világszerte.

Nők az iszlámban

Kennedy elnök az U.S. nemzetőreit küldte, hogy segítse a fekete diákokat bejutni iskolájukba. Ezzel szemben napjainkban, a muszlim diáklányok sehonnán nem kapnak segítséget. Támogatóik száma elenyésző mind Franciaországban mind más országokban.

Ennek oka pedig nem más, mint a manapság tapasztalt széleskörű félreértése az iszlámnak és a félelem mindentől, ami hozzá fűződik.

A montreali konferenciával kapcsolatban felmerült bennem egy kérdés, ami nem hagyott nyugodni: Saadawi és kritikusainak állításai tényleg igazak lennének? Másképp fogalmazva: a nőkről kialakult eszme ugyanaz lenne a kereszténységben és a zsidó vallásban is, mint az iszlámban? A nő tényleg jobb bánásmódban részesülne e két vallásban, mint az iszlámban? Hol az igazság?

A válaszokat nem könnyű meglelni az ilyen problémás kérdésekre. Igazságosnak és elfogulatlanoknak kell lennünk, mikor válaszok után kutatunk kérdéseinkre, vagy legalábbis törekednünk kell rá. Ez persze okozhat némi nehézséget. De pont ez az, amire az iszlám is tanít minket, muszlimokat. Allah a Koránban elvárja a hívőktől, hogy minden helyzetben igazat mondjanak, még akkor is, ha a hozzájuk közel állóknak ez nem tetszik: *„és ha kijelentetek valamit, legyetek igazságosak, még ha egy rokonról van is szó!” (6:152).* *„Ti hívők! Tartsátok be az igazságosságot, és Allahért tanúzzatok, még ha magatok, a szüleitek vagy a közeli rokonaitok ellen is kell tennetek, legyen bár gazdag vagy szegény (az, akinek ügyében tanúskodtok), hisz Allah közelebb áll mindkettőjükhöz (mint ti). És ne kövessétek (a tanúságtételben a személyes) hajlandóságokat nehogy eltérjete az igazságtól. Ha hamisan tanúztok vagy megtagadjátok a tanúságtételt, úgy Allahnak mindenről tud, amit tesztek.” (4:135).*

A másik problémát a téma széles terjedelme jelenti. Ebből kifolyólag, az elmúlt pár évben jó néhány órát töltöttem a Biblia, a Vallás Enciklopédiájának és a Zsidó Lexikon olvasásával, válaszok után kutatva. Továbbá számos tudós, hitvédő és kritikus írását olvastam el a nők helyzetével kapcsolatban, hogy hogyan tekintenek rájuk a könyv népe vallásaiban. Könyvem anyaga e szerény kutatásomat és annak jelentős eredményeit foglalja össze. Nem állítom, hogy minden esetben teljesen elfogulatlan lettem volna, mivel ez túlmegegy képességeim határán. De annyit mondhatok, hogy minden erőmmel azon voltam, hogy a legtökéletesebben megfeleljek a Korán által előírt kötelességemnek: hogy igazságos és őszinte legyek minden egyes leírt szavamban.

Szeretném hangsúlyozni továbbá ebben a bevezetőben, hogy nem célozom ezzel a könyvvel a zsidó vallás vagy a kereszténység befeketítését.

Muszlimokként hiszünk mindkét vallás isteni eredetében. Senki nem mondhatja magáról, hogy muszlim, anélkül, hogy hinne Mózes és Jézus, Isten két kiemelkedően fontos prófétájában.

Nők az iszlámban

Egyetlen célom, hogy megvédjem az iszlámot, a végső és igaz üzenetét Istennek az emberiség számára, és ezzel visszafizessem a nyugatnak a már régóta esedékes tartozást.

Engem kizárólag az érdekel, hogy miként tekintenek a nőkre e három vallásban, az eredeti, és nem pedig világszerte milliányi követőjük egyéni értelmezése szerint.

Ezért a legtöbb bizonyítékot a Koránból, Muhammad Próféta mondásaiból, a Bibliából, a Talmudból idéztem, illetve néhány igen befolyásos templomi atya kijelentéseit is felhasználtam, akik nagyban hozzájárultak a keresztény vallás végleges formájának kialakításához és értelmezéséhez.

Nagy hangsúlyt fektettem a vallások eredeti szövegeire és egyéb forrásaira, mivel úgy vélem, hogy csupán egyes vallások névleges követőinek hozzáállását és viselkedését alapul venni hitük megértéséhez a legtöbb esetben félrevezethető és mutat nem pontos képet. Számtalan ember összekeveri a kultúrát a vallással, sokan mások nincsenek is tisztában, mit ír elő saját hitük könyve, jó néhányukat pedig még csak nem is érdekli.

Éva bűnbeesése

A könyv vallásai egyetértenek abban, hogy mind a férfit, mind a nőt Isten teremtette, az egész világ Létrehozója. Habár, a különbségek rögtön Ádám és Éva teremtése után megmutatkoznak. Hogy miként is vélekednek a zsidók és a keresztények Ádámról és Éváról, Mózes első könyve második részének 4-24 soraiban olvashatunk részletesebben. Isten megtiltotta mindkettőjüknek, hogy egyenek a tiltott fa gyümölcséből. A kígyó először Évát csábította el, hogy egyen belőle, majd rábírta Ádámot is, hogy osztozzon Évával a gyümölcsön.

Mikor Isten kérdőre vonta Ádámot, ő Évát hibáztatta: *„és monda az Úr Isten az asszonynak: Mit cselekedtél? Az asszony pedig monda: a kígyó ámitott el engem, úgy evém.”*

Ezért Isten azt mondta Évának: *„Az asszonynak monda: Felette igen megsokasítom viselődésed fájdalmait, fájdalommal szülsz magzatokat; és epekedel a te férjed után, ő pedig uralkodik te rajtad.”*

Ezután azt mondta Ádámnak: *“Az embernek pedig monda: Mivelhogy hallgattál a te feleséged szavára, és ettől arról a fáról, amelyről azt parancsoltam, hogy ne egyél arról: Átkozott legyen a föld te miattad, fáradságos munkával élj belőle életednek minden napjaiban.”*

Az Iszlám koncepciója az első teremtésről több helyen szerepel a Koránban: *“És Ádám! Lakj te és a párod a Kertben, és egyetek onnan ahonnan csak akartok, de nem közelítsétek ezt a fát, ugyanis akkor az engedetlenek közé fogtok tartozni!”*

20. A Sátán (Iblisz) azonban elhithető erővel suttogott (fülükbe), hogy felfedje előttük azt, ami rejtve volt előttük a szeméremtájukból. És azt mondta (Iblisz): *„Az Uratok csupán ezért tiltott titeket e fától, nehogy angyalok vagy öröklétűek legyetek.”*

21. És megesküdtök nekik: *„Én bizony a jót tanácsolom nektek.”*

22. Becsapva bízta őket. Majd miután mindketten megízlelték a fa gyümölcsét feltűnt nekik a szemérmük, és a Kert néhány levelével kezdte el magukat takargatni. Az Uruk pedig így szólt hozzájuk: *„Nem tiltottalak-e titeket attól a fától, és mondtam nektek, hogy a Sátán bizony a ti nyilvánvaló ellenségeitek?”*

23. Mondták: *„Urunk! Bűnt követtünk el magunkkal szemben, és ha nem bocsátasz meg nekünk és könyörölsz rajtunk, akkor bizony a kárhozottak közé fogunk tartozni.”*

(7:19-23)

Ha vetünk egy gondos pillantást a teremtés történetének két leírására, néhány nagyon jelentős eltérésre lehetünk figyelmesek. A Korán, a Bibliával ellentétben, egyenlően okolja Ádámot és Évát bűnbeesésükért. Sehol a Koránban nem találunk egyetlen utalást sem arra, hogy Éva ösztönözte volna Ádámot, hogy egyen a fa gyümölcséből, de arról sem, hogy Éva evett volna először. A Koránban Éva nem egy csábító nő, kinek Isten a szülés fájdalmait adta büntetésként. Isten, a Korán szerint, nem büntet senkit mások hibájáért. Ádám és Éva egyenlően bűnt követtek el és kérték Isten bocsánatát, aki mindkettőjüknek megbocsájtott.

Éva öröksége

A Biblia által lefestett csábító Éva képe rendkívül negatívan kihatott a nők helyzetére a zsidó-keresztény kultúrkörben. A nők hittek abban, hogy megörökölték édesanyjuk, a bibliai Éva véttségét és ármányosságát. Következésképpen, megbízhatatlanoknak, erkölcsileg alsóbbrendűeknek és gonoszaknak lettek titulálva. A menstruáció, a terhesség és a szülés nehézségei a megátkozott női nem igazságos és meg nem szűnő büntetéseként volt elkönnyelve. Hogy megértsük, mennyire negatív is volt az a hatás, amit a bibliai Éva hamis képe okozott női leszármazottai számára, meg kell vizsgálnunk néhányat a legfontosabb zsidó és keresztény írások közül.

Pillantsunk rá először az Ótestamentum néhány idézetére, melyben a következőket találjuk: *„és találtam egy dolgot, mely keservesb a halálnál; tudniillik az olyan asszonyt, akinek a szíve olyan, mint a tör és a háló, kezei pedig olyanok, mint a kötelek. Aki Isten előtt kedves, megszabadul attól; a bűnös pedig megfogattatik attól. Lásd, ezt találtam, azt mondja a prédikátor; mikor gyakorta nagy szorgalmassággal keresém a megfejtést, amit az én lelkem folyton keresett, és nem találtam. Ezer közül egy embert találtam; de asszonyt mind ezekben nem találtam.”* **(Prédikátor könyve 7:26-28).**

A héber irodalom egy másik fejezetében, mely a katolikus Biblia része is egyben, ezt olvashatjuk: *„Nincs nagyobb baj, mint ha baj van az asszonnyal, szakadjon hát rá a bűnösök végzete... Asszonytól indul el útjára a vétek, az ő bűne miatt halunk meg mindnyájan.”* **(Szirák fia könyve 25:19, 24).**

Zsidó rabbik felsoroltak kilenc okot, amiért a női nemen átok ül Éva bűnbeesése miatt: *„Isten kilenc átokkal sújtotta a nőket: a menstruáció terhe és a szüzesség elvesztésének vére, a terhesség és a szülés fájdalmai, a gyermek felnevelésével járó nehézségek, feje eltakarása, mintha gyászolna, füle átlyukasztása, mint a cselédnek, ki urát hűen szolgálja, tanúskodástól való teljes eltiltás és végsőként—a halál.”*²

Mind a mai napig, az ortodox zsidó férfiak napi imájukban ekképp fohászkodnak: *”Hála legyen Istennek, a világok Urának, hogy nem nőnek teremtett.”* A nők pedig minden reggel megköszönik Istennek, hogy *„akarata szerint teremtette őket.”*³

Számos zsidó imakönyvben találunk hasonló imákat, mint például: *”Dicsőség Istennek, hogy nem idegen nép (=vagyis olyan nép, mely nem zsidó) közé teremtett. Dicsőség Istennek, hogy nem nőnek teremtett. Dicsőség Istennek, hogy nem tudatlannak teremtett.”*⁴

Nők az iszlámban

A bibliai „bűnös” Éva személye sokkal nagyobb szerepet játszik a kereszténységben, mint a zsidó vallásban. Bűne kulcsfontosságú a keresztény hitben, mivel álláspontjuk szerint Jézus Krisztus földi küldetésének oka Éva, Istennel szemben tanúsított engedetlenségéből ered. Bűnt követett el és Ádámot is bűnre csábította. Ezért Isten kiutasította mindkettőjüket a Paradicsomból a Földre, ami bűnük miatt átkozottá vált. Örökségül hagyva vétküket leszármazottaikra, melyet Isten nem bocsájtott meg nekik, minden ember bűnösként születik. Annak érdekében, hogy az emberiség megszabaduljon az eredendő bűn terhétől, Isten feláldozta Jézust a kereszten, kire a keresztények Isten fiaként tekintenek. Éva nem csak a saját hibájáért és férje hibájáért felelős, hanem az egész emberiséget sújtó eredendő bűnért és Isten fiának haláláért is egyben. Más szavakkal, egy nő egyetlen cselekedete az egész emberiség bukását eredményezte.⁵ Így Éva női leszármazottai is ugyanolyan bűnösök és ez által ugyanazt a bánásmódot is érdemlik, mint Éva maga. Nézzük csak meg, milyen kemény szavakkal szól Szent Pál a nőkről az Újtestamentumban: *„Az asszony csendességben tanuljon teljes engedelmséggel. A tanítást pedig nem engedem meg az asszonynak, sem hogy a férfin uralkodjék, hanem legyen csendességben. Mert Ádám teremtett elsőnek, azután Éva. És Ádám nem csalattatott meg, hanem az asszony megcsalattatván, bűnbe esett.” (I. Timóteus levele 2:11-14)*

Szent Tertullian még Szent Pálnál is nyersebben fogalmazott szeretett hitbéli nővéreihez intézett beszédében:⁶ *„Hát nem tudjátok, hogy mindegyikőtök egy Éva? Isten ítélete nemetekre a mai napig él, életben tartva ezzel a bűnösséget is. A sátán kapui vagytok: a tiltott fa árulója, az első, aki megsértette az isteni törvényt. Te vagy az, aki rávetted a bűnre őt, akihez a Sátán nem volt elég bátor, hogy megkísértse. Olyan könnyedén tetted tönkre Isten képmását, a férfit s te hibádból még Isten fiának is meg kellett halnia.”*

Szent Augustin tiszteletudó volt felmenői iránt, mégis így írt barátjának egyik levelében: *„Mi a különbség egy anya és egy feleség között? Hiszen mindkettő csak egy Éva, a megkísértő, akitől óvakodnunk kell, mert minden nőben ott rejtőzik... Nem látom mi haszna a nőnek a férfi számára a gyermek kihordásán és megszületésén kívül?”*

Századokkal később, Aquinói Szent Tamás még mindig megvetendőnek tekintette a női nemet: *„Ha az egyén természetét nézzük, a nő tökéletlen és értéktelen. Az aktív energia a férfi magjában hajlamos tökéletes formát létrehozni a férfi nem között, míg a nő az aktív energiában bekövetkezett hiba során jön létre, vagy egy idegen anyagból, vagy egyéb külső hatás eredményeként.”*

Végül had tegyek említést a híres reformátorról, Luther Mártonról, aki nem látta semmi más hasznosságát a női nemnek, csak hogy annyi gyermeket hozzon a világra, amennyi lehetséges,

Nők az iszlámban

figyelembe sem véve az esetleges következményeket: „Ha megbetegednek vagy meghalnak, nem számít. Hagyjátok őket gyermekágyon meghalni, hiszen azért vannak.”

Nők millióit feketítik be újra és újra a kísértőként megbélyegzett Éva-imázs miatt, köszönhető ez a Teremtés könyvében leírtaknak.

Az eddigieket összegezve, a zsidó-keresztény vallásban a nő eszményét megmérgezték azzal a hittel, miszerint Éva és leszármazottainak természete bűnös és az is marad örökké.

Ha megnézzük, ezzel szemben mit mond a Korán a gyengébbik nem képviselőiről, rögtön észrevevessük a radikális különbséget az iszlám és a zsidó-keresztény vallás koncepciója között. „Azon férfiaknak és nőknek, akik muszlimok, hívők, engedelmesek, az igazat mondják, akik állhatatosak, akik alázatosak, akik adakoznak, akik böjtölnek, akik szemérmüket féltve őrzik, és akik gyakorta megemlékeznek Allahról, Allah megbocsátást és óriási fizetséget készített elő.”
(Korán 33:35)

“A hívő férfiak és a hívő nők egymás pártfogói. A helyesre utasítanak, a helytelentől tiltanak, megtartják az imát, kiadják a zakát =(évenkénti kötelező adomány), és engedelmeskednek Allahnak és a küldöttjének. Nekik Allah meg fog majd irgalmazni. Allah bizony legyőzhetetlen és bölcs.” **(Korán 9:71)**

“Meghallgatta Uruk [fohászukat, mondván]: „Nálam bizony nem marad el a fizetsége egyetlen cselekvőnek sem közületek, legyen az férfi vagy nő, hiszen egyformán részesültök a jutalomból.”
(Korán 3:195)

“Aki rosszat cselekszik, annak a fizetsége ugyanannyi lesz csupán. Amelyik hívő férfi vagy nő jót tesz, az belép majd a Kertbe, ahol számlálatlanul gondoskodásban részesülnek.” **(Korán 40:40)**

“ Amelyik férfi vagy nő jót tesz és ő hívő, annak bizony jó életet fogunk adni. És a legjobb tetteik mértékében fogjuk a teljes fizetséget nekik megadni.” **(16:97)**

Tisztán láthatjuk, hogy a Korán szemszögéből a nők nem különböznek a férfiaktól. Ők mindketten Isten teremtményei, akiknek magasztos célja a Földön Isten imádása, fáradozás a jócselekedetekben és elkerülése a rosszaknak. Mindketten ezek mértéke szerint lesznek megítélve teljes igazsággal az utolsó napon.

A Korán sehol nem említi, hogy a nő a sátán kapuja lenne, vagy hogy természeténél fogva gonosz. A Korán szerint a nő szerepe nincsen lekorlátozva a gyermekszülésre. Köteles ugyanannyi jót cselekedni életében, mint egy férfi. A Korán sehol nem állítja, hogy soha nem létezett volna példaértékű nő. Éppen ellenkezőleg; arra utasított minden hívő nőt és férfit, hogy kövessék az olyan példamutató asszonyokat, mint Szűz Mária vagy a fáraó felesége: „Allah

Nők az iszlámban

példának állította a hívők elé Fáraó feleségét. Emlékezz arra, amikor azt mondta: „Uram! Építs nekem egy házat nálad a Kertben, és ments meg engem az Fáraótól és cselekedetétől, és ments meg engem az igazságtalan néptől!”

12. És Máriát, Imrán lányát, aki érintetlenül őrizte meg a szemérmét, és mi beléleltünk a lelkünkbe. És ő hitt Ura szavaiban és Írásaiban és áhítatos volt az áhítatosak között.

(Korán 66:11-12)

Szégyenletes lányutódok

Valójában, a különbségek a Biblia és a Korán között a női nem tekintetében már születésük után közvetlenül előjönnek. Például a Biblia azt állítja, hogy az édesanya, a szülés utáni rituális tisztátalanságban töltött időtartama kétszer hosszabb amennyiben lánygyermeknek ad életet, mint ha fiúnak. **(Lev. 12:2-5)**. A katolikus Biblia pedig határozottan kijelenti, hogy „*egy lánygyermek születése veszteség*”^a **(Szirák fia könyve 22:3)**

Zsidó rabbik kötelességként írták elő a zsidó férfiak számára az utódnemzést annak érdekében, hogy népük számát gyarapítsák.

Ugyanakkor nem rejtették véka alá véleményüket, miszerint a fiú utód értékesebb a lányutódnál: *„Szerencsés az, aki fiúörökösrel lett megáldva és szerencsétlen, kinek lánygyermekai vannak”, „Egy fiú születésekor mindenki örvendezik... egy lány születésekor mindenkire szomorúság telepedik”, „Mikor egy fiú születik a világra, békesség jön vele a világra... Mikor egy lány születik, semmit nem hoz magával.”*⁷

A lányutódot fájdalmas teherként könyvelik el, aki édesapja számára a szégyen lehetséges forrását jelenti: *„Makacs lányod fölött örködj szigorúan, nehogy beszennyezze a nevedet, nehogy városszerte pletykálja a nép, és szégyent hozzon rád mindenki előtt.”*

(Szirák fia könyve 42:11).

„Szemérmetlen lányod éberem őrizzed, nehogy kihasználja gyengeséged. Tartsd rajta szemed szégyentelen arcán és ne csodálkozz, ha szégyent hoz rád.”

(Szirák fia könyve 26: 10-11)

A leánygyermek, mint a szégyen forrása szemlélet a pogány arabok között is élt az iszlám eljövetele előtt, ami egészen a gyermekgyilkosságig fajult.

A Korán keményen elítéli az ilyen förtelmes cselekedetet: *Bujdosott az emberek elől a hír rossz következménye miatt: vajon megtartsa-e őt szégyenére, vagy homokba temesse-e őt? Mily rossz is az, amit döntöttek!* **(Korán 16:59)**

^a: Egy is utánajárást követően szembesültem a ténnyel, hogy az idézet modern fordítása eltér az eredeti szövegtől. *„A nevetlen fiú szégyene apjának, az ilyen lány meg csak a kárára van.”*

Vettem egy pillantást a régebbi fordításokra is és észrevettem, hogy ezt az idézetet, ami a Biblia arab fordításában szerepel, a Biblia Szövetség keleti (Libanoni) képviseltjei a következőképpen fordítottak:

„A nevetlen fiú szégyene apjának, a leánygyermek pedig apja kárára fogantatott.”

(fordítója: Paul Basim atya, Latin Pátriárka, 1988. Október 7: ISBN 2-7214-5225-8)

Ignatius Ziadah, Bejruti püspök változatában így található meg az idézet: *„A nevetlen fiú szégyene apjának, a leánygyermek születése pedig csak veszteséget hoz rá.”*

(Arab nyelvű Biblia, Bejrut, 1983: J43 UBS-EPF 1992-15M)

Nők az iszlámban

Meg kell említeni, hogy ezek a szörnyű gyilkosságok Arábiában soha nem értek volna véget, ahol ebben az időszakban nagy kegyetlenség uralkodott, ha a Korán nem ítéli el mélyen az effajta gyakorlatot. **(Korán 16:59, 43:17, 81:8-9)**. Mindazonáltal, a Korán nem tesz különbséget fiú és lányutódok között. Ellentétben a Bibliával, a Korán ugyanúgy Isten ajándékeként és áldásaként tekint egy kislány születésére, mint egy kisfiú születésére. *„Allahé az egek és a föld országlása. Azt teremt, amit akar. Leányutódokat ajándékoz annak, akinek akar, és fiúkat ajándékoz annak, akinek akar.”* **(Korán 42:49)**

Mohamed próféta, annak érdekében, hogy a gyermekgyilkosság büntényét teljes mértékben eltörölje az új, fejlődő muszlim társadalomban, hatalmas jutalmat ígért azoknak, akiket Isten lánygyermekkel áldott meg, amennyiben tisztességgel nevelik fel őket: *„Az, aki tisztességben neveli fel leánygyermekét és jól bánik velük, menedéket nyújtanak majd számára a Pokol tüzétől.”* **(Bukhari és Muszlim)**

„Bárki, aki gondoskodik két lányáról addig, míg azok el nem érik az érett kort, így jövünk elő, ő meg én, a Feltámadás Napján; és összetette a két ujját.” **(Muszlim)**

A nők oktatása

A Biblia és a Korán közötti különbség, ami a nőket illeti, nem csak az újonnan született lányokra vonatkozik, hanem jóval továbbmegy azon. Vessük csak össze, miként vélekednek a nők vallási oktatáshoz való jogáról. A zsidó vallás szíve a Tóra, vagy más néven a törvény. Habár, a Talmud szerint „a nők mentesek a Tóra tanulásának kötelezettsége alól”, számos rabbi határozottan kijelentette: „inkább legyen a Tóra a tűz martaléka, minthogy nő kezébe kerüljön,” illetve „aki a Tórát leánygyermekének tanítja, olyan, mintha illetlenséget tanítana neki.”⁸

“A ti asszonyaitok hallgassanak a gyülekezetekben, mert nincsen megengedve nekik, hogy szóljanak; hanem engedelmeseek legyenek, amint a törvény is mondja. Hogyha pedig tanulni akarnak valamit, kérdezzék meg otthon az ő férjüket; mert éktelen dolog asszonynak szólni a gyülekezetben.” (Pál apostolnak korinthusiakhoz írt első levele 14:34-35)

Hogyan tud egy nő tanulni, ha nem megengedett neki a beszéd? Hogyan tud szellemileg fejlődni, ha a teljes alázatosság kötelezi? Hogyan tudja látókörét szélesíteni, mikor be van zárva otthonába és egyetlen hírforrása a világ dolgairól kizárólag saját férjére?

A kérdés: Vajon a Korán más állásponton van ebben a témában?

Egy rövid történet a Koránból tömören összefoglalja mindezt. Khawlah egy muszlim nő volt, kinek férje, Aws, egy dühödt pillanatában a következő kijelentést tette: „Olyan vagy nekem, mint az anyám háta.” A pogány araboknál ez a kifejezés a válást jelentette, ami mentessé tette a férjet minden házastársi kötelességtől, ám nem engedélyezte a feleségnek, hogy elhagyja férje házat, vagy hogy egy másik férfival házasságot kössön. Férjének e szavai hallatán Khawlah nagyon szerencsétlen helyzetbe került. Ezt követően rögtön Muhammad prófétához fordult panasza. Ő azt tanácsolta neki, hogy legyen türelemmel, mivel nem látott kiutat a nő számára ebből a helyzetből. Khawlah tovább folytatta a vitát, reménytelenül küzdve nyomorult házassága ellen. Végül a Korán kinyilatkoztatott sorai megmentették őt: Allah elfogadta Khawlah kérését. Az isteni ítélet eltörölte ezt az igazságtalan szokást. A Korán egy egész fejezete (az 58. fejezet), melynek címe „*Almudzsedile*” vagy „A vitatkozó nő” erről az esetről kapta a nevét.

“Allah bizony hallotta annak a szavát, aki a férje miatt szót emelt előtted és panaszkodott Allahnak. Allah bizony hallja a párbeszédeteket. Allah mindent halló és látó.” (Korán 58:1)

A Korán véleménye szerint a nőnek joga van ahhoz, hogy vitába szálljon, akár még magával az iszlám prófétájával is. Senki nem utasíthatja őt, hogy csöndbe maradjon. Semmi nem kötelezi őt, hogy kizárólag férje véleményét kövesse jogi és vallási kérdésekben.

Tisztátalan nők

A zsidók jogszabálya nagyon szélsőséges véleményen van a menstruáló nőkről. Az Ótestamentum egyenesen piszkosnak és tisztátalannak tartja őket, mellyel másokat is „megfertőz”. Akihez, vagy amihez hozzáér, egy napra tisztátalanná válik:

„Mikor asszony lesz magfolyóssá és véressé lesz az ő magfolyása a testén, hét napig legyen az ő havi bajában, és valaki illeti azt, tisztátalan legyen estvéig.

Mindaz is, amin hál az ő havi bajában, tisztátalan legyen és mindaz is, amin ül, tisztátalan legyen.

És mindaz, aki illeti az ő ágyát, mossa meg ruháit, és mosódjék meg vízben, és tisztátalan legyen estvéig.

És mindaz is, aki illet bármely holmit, amelyen ült, mossa meg ruháit, és mosódjék meg vízben, és tisztátalan legyen estvéig.

Sőt ha valaki az ő ágyán, vagy a holmikon illet is valamit, amelyeken ő ült, tisztátalan legyen estvéig.” (Mózes III. Könyve 15:19-23)

“Szennyező” természetének köszönhetően, sokszor száműzték a menstruáló nőt a közösségből annak érdekében, hogy elkerüljék a vele való bármiféle lehetséges kontaktust. Egy külön házba küldték, melyet a „tisztátalanság házának” neveztek el.⁹ Ide volt bezárva mindaddig, míg a menstruációja véget nem ért. A Talmud egyenesen „halálosnak” nyilvánította a menstruáló nőt bármiféle fizikai kapcsolat nélkül is: *„Rabbiink azt tanították... ha egy menstruáló nő elhalad két férfi között, és periódusa elején van, halált hoz ezzel az egyikre. Ha már periódusa végén jár, viszályt szít közöttük.” (bPes.111a.)*

Továbbá, a menstruáló nő férjének tilos volt zsinagógába menni, amennyiben felesége által tisztátalanná vált, még akkor is, ha csak a nő lába alatt lévő homokkal került érintkezésbe. Annak a rabbinak, akinek a felesége, leánygyermekai vagy édesanyja menstruált, nem volt szabad istentiszteletet tartani a zsinagógában.¹⁰ Nem csoda, hogy nagyon sok zsidó nő a mai napig átokként emlegeti a menstruációs ciklust.¹¹

Az iszlám nem tekint úgy a menstruáló nőre, mint a „fertőző tisztátalanság” hordozójára. Se nem „érinthetetlen”, se nem „átkozott”. Ugyanúgy éli életét, mintha nem is menstruálna, egyet kivéve: periódusa alatt nem élhet nemi életet házastársával. Ettől eltekintve, bármilyen más fizikai kontaktus megengedett kettőjük között. A menstruáló nő ugyanakkor mentes néhány vallási rituálé alól is periódusa végeztéig, mint például a napi imádkozás és a böjtölés.

Tanúskodás

Egy másik kérdés, melyben különbözik a Korán a Bibliától, ez pedig a tanúskodás. A Korán utasította a hívőket, hogy mikor pénzügyleteket folytatnak, legyen jelen tanúként két férfi vagy egy férfi és két nő. **(Korán 2:282)** Habár az is igaz, hogy más esetekben a Korán egyenértékűnek tekinti a nő tanúvallomását a férfiével. Sőt, a nő tanúskodása akár érvénytelenítheti is a férfit!

Ha egy férfi erköcstelenséggel vádolja feleségét, köteles négyszer, komoly szándékkal esküdni a Koránra, hogy állítása teljes mértékben igaz, mint egy bizonyítékként felesége bűnösségére. Amennyiben a feleség elutasítja ezt és ő is ugyanúgy négyszer esküszik a Koránra, hogy ártatlan, úgy nem tekinthető bűnösnek és mindkét esetben a házasság felbontható. **(Korán 24:6-11)**

Ezzel szemben, a korai zsidó társadalomban a nőknek nem volt megengedett a tanúskodás.¹² A rabbik a kilenc átok egyikeként tartották számon, mely a bűnbeesés miatt sújtotta a nőket. (Lásd az „Éva öröksége” c. fejezetben). Napjainkban a nők Izraelben nem tehetnek tanúvallomást rabbi által vezetett bíróságon.¹³ A rabbik a **Teremtés könyve 18. fejezetének 9-16. soraival** indokolják ezt, amelyben az Ószövetség Sára - Ábrahám feleségének - hazugságáról ír. A rabbik ezt használták fel, hogy bebizonyítsák, a nők képtelenek tanúskodni. Meg kell itt említenem, hogy a Teremtés könyvének e történetével több helyen is találkozhatunk a Koránban, bármiféle utalás nélkül Sára hazugságára. **(Korán 11:69-74, 51:24-30)** A keresztény nyugaton, mind az egyházi, mind a világi jogszabály eltiltotta a nőket a tanúvallomás jogától egészen a múlt század végéig.¹⁴

A Biblia szerint, ha egy férfi erköcstelenséggel vádolja feleségét, a nő ellentanúskodását nem lehet elfogadni. A megvádolt feleséget egy megalázó szertartásnak vetik alá, melynek eredménye bizonyítékul fog szolgálni bűnösségére vagy ártatlanságára. **(Mózes IV. könyve 5:11-31)**. Ha a próba után bűnösnek találják, a büntetése halál. Amennyiben ártatlan, férje semmilyen megtorlásnak nem lesz áldozata hamis vádaskodása miatt.

Ezen kívül, ha férfi házasságot köt egy nővel, akit azzal gyanúsít, hogy nem érintetlen, a nő ellentanúskodását szintén nem veszik számba. Szüleinek kell bizonyítékkal szolgálni lányuk szüzességét illetően a város idősei előtt. Amennyiben nem tudják ezt megtenni, a lány megkövezésre van ítélve, melyet apja háza előtt kell végrehajtani. Ha a szülők még is tudják bizonyítani vétlenségét, úgy a férjnek csupán száz shekel (= Izrael pénzneme) ezüstöt kell fizetnie bírsággént és soha nem válhat el feleségétől:

„Ha valaki feleséget vesz, és bemegy hozzá, és meggyűlöli azt, És szégyenletes dolgokkal vádolja, és rossz hírbe keveri azt, mert ezt mondja: E feleséget vettem magamnak, és hozzá mentem, de nem találtam ő benne szüzességet.

Nők az iszlámban

Akkor vegye azt a leánynak atyja és anyja, és vigyék a leány szüzességének jeleit a város vénei elé a kapuba;

És mondja a leánynak atyja a véneknek: Leányomat feleségül adtam e férfiúnak, de gyűlöli őt; És íme, szégyenletes dolgokkal vádolja, mondván: Nem találtam a te leányodban szüzességet; pedig ímhol vannak az én leányom szüzességének jelei! És terítsék ki a ruhát a város vénei elé.

Akkor a város vénei fogják meg azt a férfit, és ostorozzák meg őt;

És bírságozzák meg száz ezüst siklusra, és adják ezt a leány atyjának; mert rossz hírbe kevert egy izraelita szüzet; és legyen annak felesége, és el nem bocsáthatja azt teljes életében.

Ha pedig igaz lesz a vádolás, és nem taláztatik szüzesség a leányban:

*Akkor vigyék ki a leányt az ő atyjának háza elé, és az ő városának emberei kövezzék meg kővel, hogy meghaljon; mert gyalázatosságot cselekedett Izraelben, paráználkodván az az ő atyjának házánál. Így tisztítsd ki közüled a gonoszt. **(Mózes V. könyve 22:13-21)***

Házasságtörés

Minden vallás bűnnek tartja a házasságtörést. A Biblia mind a házasságtörő férfit, mind a házasságtörő nőt halálra ítéli. **(Mózes III. könyve 20:10)**. Az iszlámban szintén egyenlően bűnhődik a házasságtörő férfi és a házasságtörő nő is, **(Korán 24:2)**, habár a házasságtörés definíciója a Koránban lényegesen eltér a Bibliáétól. A Korán szerint, a házasságtörés egy házas férfi vagy nő részvétele egy házasságán kívüli viszonyban. A Biblia viszont csak a házas nő házasságán kívüli kapcsolatát tekinti házasságtörésnek. **(Mózes III. könyve 20:10, Mózes V. könyve 22:22, Példabeszédek könyve 6:20-7:27)**.

„Ha rajtakapnak valamely férfit, hogy férjes asszonnyal hál, ők mindketten is meghaljanak: a férfi, aki az asszonnyal hált, és az asszony is. Így tisztítsd ki a gonoszt Izráelből.” **(Mózes V. könyve 22:22)**.

„Ha valaki más ember feleségével paráználkodik, mivelhogy az ő felebarátjának feleségével paráználkodik: halállal lakoljon a parázna férfi és a parázna nő.” **(Mózes III. könyve 20:10)**

A Biblia értelmezése szerint, ha egy nős férfi hajadon nővel hál, tette nem tekinthető házasságtörésnek. A házas férfi, akinek házasságán kívüli kapcsolata van egy hajadonnal, nem nevezhető házasságtörőnek, csak úgy, mint a nő, akivel elkövette a bűnt. Csak akkor beszélhetünk házasságtörésről, amennyiben egy férfi, függetlenül attól, hogy nős vagy nőtlen, egy házas nővel él nemi életet. Ebben az esetben a férfi és a nő is házasságtörő, még ha a férfi nőtlen is. Tehát a nős férfi házasságán kívül folytatott viszonya önmagában nem nevezhető büntettnak a Bibliában. Miért létezik ez a kettős erkölcsi norma? A Zsidó Lexikon szerint, a nő férje tulajdonaként volt számon tartva. Így a vele való viszony, a férj feleségén gyakorolt kizárólagos jogának megbecstelenítését jelentette, míg a feleséget, férje tulajdonaként, semmi efféle jog nem illette.¹⁵ Tehát, ha egy férfi nemi életet élt egy házas nővel, ezzel egy másik férfi vagyonát sértette meg, melynek következményeként komoly büntetést érdemelt.

Izraelben a mai napig, ha egy nős férfi házasságtörő viszonyt folytat egy hajadon nővel, az ebből a viszonyból született gyermek törvényesnek tekintendő. Viszont, ha egy házas nőnek van kapcsolata egy másik férfival, akár nős akár nőtlen az, gyermeke ettől a férfitől nem csak, hogy törvénytelen, de fattyúként is el van könyvelve, aki nem köthet házasságot más zsidóval, csak azzal, aki áttért a zsidó vallásra vagy maga is fattyú gyermek.

Ez a tilalom leszármazottai tizedik generációjáig van érvényben, mikor már a házasságtörés romlottsága feltehetőleg meggyengült.¹⁶

Nők az iszlámban

Ezzel szemben, a Korán soha nem tekint úgy a nőre, mint férje tulajdonára. Kiválóan írja le a házastársak közötti kapcsolatot: *„és a jelei közé tartozik az, hogy saját magatokból feleségeket teremtett nektek, hogy megnyugvást leljen a lelketek. És szeretetet és irgalmat tett közöttetek. Bizony, jel van ebben azok számára, akik gondolkoznak.”* (Korán 30:21)

Ez hát a Korán eszméje a házasságról: szeretet, könyörület és békesség, birtoklás és jogtalan bánásmód nélkül.

Fogadalmak

A Biblia szerint, a férfi köteles megtartani Istennek tett fogadalmát és nem szegheti azt meg. Másrészt viszont, a nőt nem kötelezi szükségszerűen fogadalma, mivel édesapja hozzájárulása is kell hozzá, amíg az ő házában lakik, vagy a férjéé, amennyiben már házas. Ha az édesapa/férj nem hagyja jóvá lánya/felesége esküjét, minden általa tett ígéret hitelességét veszti és érvénytelenné válik:

„Ha pedig megtiltja azt az ő atyja azon a napon, amelyen hallotta: nem áll meg semmi fogadása és kötelezése, amellyel lekötölte magát... Minden fogadását, és minden esküvéssel való kötelezését a maga megsanyargatására, a férje teszi erőssé, és a férje teszi azt erőtlenné.”

(Mózes IV. könyve)

Miért nem elfogadott a nő esküje önmagában? A válasz nagyon egyszerű: mert házassága előtt az apja, házassága után pedig a férje birtokolja őt. Az édesapa fennhatósága lánya felett odáig terjedt, hogy amennyiben úgy kívánta, akár el is adhatta saját lányát! A rabbik így írnak erről: *„Az édesapának jogában áll eladni leányát, de a feleségnek nincs jogában eladni leányait: az édesapa feleségül adhatja leányát, de az édesanyának ez nem áll jogában.”*¹⁷ A rabbik irodalmában arra is találunk leírást, hogy a házasság a nő feletti irányítást jelenti, melyet az apa a férjre ruház át: *„a jegyesség annyi, mint a férj szent és sérthetetlen tulajdonává tenni a nőt.”* Nyilvánvaló, hogy ha a nőt valaki vagyonának tekintik, nem tehet fogadalmat tulajdonosa hozzájárulása nélkül.

Érdekes megemlíteni azt a tényt is, miszerint a Biblia véleménye a nők esküjét illetően egy negatív befolyást is jelentett a nők számára a zsidó-keresztény vallásban, mely egészen a század elejéig élt. Férjes asszony a nyugati világban semmilyen joggal nem rendelkezett. Cselekedeteinek jogilag nem volt semmi értéke. A férj felesége által kötött bármilyen szerződést, üzletet vagy alkut megtagadhatott. A nők nyugaton-a zsidóság és a kereszténység hagyatékának legnagyobb számú örökösei-képtelenek voltak olyan szerződést kötni, amelyért kizárólag csak ők tartoztak volna felelősséggel, mivel gyakorlatilag valaki más birtokolta őket. A nyugati nők kétszáz éven át szenvedtek a Biblia negatív hozzáállása miatt, ami alárendelt helyzetbe hozta őket édesapjukkal és férjükkel szemben.¹⁸ Az iszlámban minden muszlim fogadalmát, legyen az férfi vagy nő, köteles betartani és senki sem rendelkezhet a másik esküje felett.

Aki nem tartja be esküjét, melyet komoly szándékkal tett, a Korán így ír büntetéséről: *„Allah nem kéri számon rajtatok az akaratlanul tett esküvéseiteket, azonban számon kéri rajtatok a tudatosat, aminek levezeklése: tíz szegénynek olyan közepes étel adása, amit ti a családotoknak is adtok; vagy ruha adása, vagy rabszolga felszabadítása. Aki viszont ezek valamelyikére nem képes, annak három napot kell böjtölnie.*

Nők az iszlámban

Ez a tudatosan tett esküdtök levezeklése. Ügyeljetek a tudatos (esküre). Allah így teszi világossá számotokra a jeleit (Korán idézeteit, előírásait), tán hálásak lesztek.” (Korán 5:89)

Mohamed próféta társai, férfiak és nők egyaránt, személyesen jöttek a prófétához, hogy hűségüküket tegyék neki. A nők, kísérő nélkül, függetlenül jöttek, hogy fogadalmukat tegyék: *Ó Próféta! Ha hívó nők jönnek hozzád, s leteszik neked a hűségüket, hogy Allah mellé nem állítanak társként semmit, nem lopnak, nem paráználkodnak, nem ölik meg a gyermekeiket, és nem állnak elő hazugsággal, amit szándékosan koholtak (azaz, azt hazudják, hogy a férjé a gyermek, holott nem), és nem lesznek engedetlenek veled szemben abban, ami helyénvaló, akkor fogadd el a hűségüket, és kérj nekik Allától bocsánatot! Allah megbocsátó és rendkívül irgalmas. (Korán 60:12)*

Egy férfi sem esküdhett lánya vagy felesége helyett és nem tagadhatta meg egyik nőnemű családtagja fogadalmát sem.

A feleség tulajdona

A könyv népei között egységesen felleljük a házasság és a család fontosságába vetett szilárd hitet, illetve mindhárom vallás egyetért abban, hogy a férj a család feje és vezetője. Ennek ellenére számos különbséget találunk közöttük ennek a vezető pozíciónak a határait illetően. A zsidó-keresztény kultúrkörben, az iszlámmal ellentétben, a férj családvezető szerepe gyakorlatilag a feleség felett gyakorolt birtoklás jogára terjed ki.

A zsidó tradíciók szerint, a férj, mint saját szolgáját, úgy birtokolja feleségét. Ez az eszme az oka a házasságtörés kettős normájának, illetve ennek az eszmének köszönhető, hogy a férjnek jogában áll felesége fogadalmát érvényteleníteni. Ez az a koncepció, ami ellehetetlenítette a nőt saját vagyonától és keresetétől. Amint egy zsidó nő férjhez megy, a házassággal minden fennhatóságát elveszti vagyona és keresete felett, és onnantól kezdve férje veszi át az irányítást. Zsidó rabbik szintén megerősítették, hogy a férjnek felügyeleti joga van felesége vagyona felett, mivel a nő a férj tulajdona részét képezi, amivel szabadon rendelkezhet: *„Miután valaki birtokba vett egy nőt, talán nem következik-e ebből, hogy egyúttal tulajdonát is birtokba vette?”*²⁰ Így a leggazdagabb nők is gyakorlatilag nincstelenné váltak a házasság által. A Talmud a következőként írja le a nők vagyoni helyzetét: *„Hogyan is rendelkezne bármivel egy nő: bármi, ami hozzá tartozik, az a férje tulajdonát képezi.*

Ami a férjé az a férjé, és ami a feleségé, az is a férj tulajdona. Amit a nő megkeres, és amit az utcán talál, az is a férjé. A háztartási cikkek, még egy darab kenyérmorzsa az asztalon, az is a férjé. Ha a nő vendéget hívna a házba és megetetné, az olyan lenne, mintha meglopta volna saját urát...”

(San.71a, Git. 62a)

Tény, hogy a zsidó nő vagyona arra kellett, hogy vonzza a kérőket. Az édesapa vagyona egy részét átruházta leányára, mely a házasságkötéskor hozományként szolgált férje számára. Így, a hozomány miatt, egy nem kívánt teherként tekintettek az édesapák a leánygyermek születésére. Az apának fel kellett nevelnie lányát, majd előteremteti hozományát az esküvőre. Ennél fogva, a leánygyermek csak egy megtűrt kötelezettség volt a zsidó család nyakán.²¹ Ez arra is magyarázatot ad, miért nem ünnepelték nagy örömmel a lánycsecsemő születését a régi zsidó társadalomban (Lásd a *„Szégyenletes leányutódok” c. fejezetben*). A hozomány volt a nászajándék a menyasszony részéről, amit a vőlegény a házasságkötés napján, bizonyos feltételekkel, megkapott. A férj a hozomány tényleges birtokosává vált, de nem adhatta azt el. Ezzel a menyasszony házassága megkötésének pillanatában elvesztette minden fennhatóságát a hozomány felett. Továbbá, köteles volt ezután dolgozni és minden keresetét férjének adni, hogy visszatérítse mindazt, amit a férfi az ő ellátására költ.

A feleség két esetben kaphatta vissza vagyonát: ha válásra került a sor, vagy ha férje meghalt. Amennyiben a feleség előbb távozott el, úgy a férj örökölte minden vagyonát. A férj halálakor a feleség visszakapta mindazt, amit a házasság előtt birtokolt, viszont nem volt jogosult arra, hogy megboldogult férje saját vagyonából akár egy kevéske részt is örököljön. Hozzá kell még tenni,

hogy a házasságkötéskor a férj is köteles volt jegyajándékot adni a menyasszonynak, ám ameddig házasok voltak, addig ő volt a tényleges gazdája ennek is.²²

A kereszténység, a mai napig, ugyanezt a zsidó tradíciót követi. A keresztény Római Birodalomban (Konstantin után) mind az egyházi, mind a világi törvénykezés feltételként írta elő a tulajdon megállapodást a házasság elismeréséhez. A családok magas hozományt adtak lányuknak, ami miatt a férfiak minél előbb igyekeztek megnősülni, míg a lányok családjai próbálták késleltetni a férjhezmenetelt.²³ Az egyházjog szerint, a feleségnek jogában állt visszakérni a hozományát amennyiben a házasságot visszavonták, kivéve, ha a feleség házasságtörést követett el. Ebben az esetben elvesztette a hozományhoz való jogát, ami így a férj kezében maradt.²⁴ A keresztény Amerikában és Európában mind az egyházi, mind a polgári jog szerint, a férjes asszony nem rendelkezett semmiféle joggal vagyona felett egészen a 19. század vége-20. század elejéig. Például, az angol törvénykönyv, mely 1632-ben lett összeállítva és került kiadásra, a következőket tartalmazza: „*Ami a férj tulajdona, az őt illeti meg. Ami pedig a feleség tulajdona, az is a férjet illeti meg.*”²⁵ A nő nemcsak vagyont, de a házassággal személyiségét is elvesztette. Semmilyen tettének nem volt jogi értéke, férje bármilyen általa kötött adásvételt elutasíthatott. Sőt mi több, az a személy, akivel a nő bármiféle szerződést kötött, csalónak volt titulálva. A nő nem indíthatott pert saját nevében és nem lehetett őt perbe fogni, továbbá saját férjét sem volt joga beperelni.²⁶ A férjes nőt gyakorlatilag gyerekként kezelte a jog. A feleség férje tulajdonához tartozott és ezáltal elvesztette nem csak vagyont és jogi személyiségét, de saját családnevét sem tarthatta meg.²⁷

Az iszlám, a 17. század óta független személyiséget adott a férjes asszonyoknak, amitől a zsidó-keresztény nyugat egészen a közelmúltig megfosztotta őket. Az iszlámban a menyasszony és családja semmilyen ajándékkal nem tartozik a vőlegénynek. A leánygyermek egy muszlim családban nem jelent terhet vagy szomorúságot. Az iszlám nagy tiszteletben tartja a nőt; semmilyen hozománnyal nem rendelkezik, amivel a potenciális kérőket vonzaná. A vőlegény az, aki jegyajándékot ad menyasszonyának. Ezzel csak és kizárólag őt illeti meg, se a férjnek sem pedig családjának nincsen joga részt kérni belőle vagy elvenni tőle. Napjaink néhány muszlim társadalmában nem ritka dolog százezer dollárt érő gyémántot adni jegyajándékként.²⁸ A feleség akkor is megtarthatja az ajándékot, ha később esetleg válásra kerülne sor. Férjének nincs jogában részt kérni felesége vagyonából, de a feleségnek meg van a lehetősége, hogy vagyonát önként felajánlja férje számára.²⁹

A Korán világos állásponton van a témában: „*és adjátok oda a nőknek (akiket elvettetek feleségül) a nekik járó hozományt jó szívvel! Ám ha szívesen átengednek belőle nektek valamennyit, akkor használjátok azt gondtalanul és egészséggel.*” (Korán 4:4)

A feleség vagyona és keresete kizárólag őt illeti meg és ő rendelkezik felette; a férj teljes kötelezettsége feleségének és gyermekeinek eltartása.³⁰ Nem számít, mennyire gazdag a feleség, nem köteles azt családjára fordítani, hacsak nem saját önszántából teszi azt. Az iszlámban a házastársak örökölnék egymástól. Sőt mi több, a férjes muszlim nő megtartja mind jogi személyiségét, mind családnevét a házasságkötés után is.³¹ Egy amerikai bíró a következőképpen nyilatkozott a muszlim nők jogaival kapcsolatban: „*Egy muszlim lány akár tízszer is köthet házasságot, mégsem veszíti el egyéniségét. Olyan, mint egy energiabolygó saját névvel és saját jogi személyiséggel.*”³²

Válás

Jelentős különbségekre lelünk a három vallásban a válás kérdését illetően is. A kereszténység teljes mértékben elutasítja, és utálatos tetteknek minősíti a válást. Az Újtestamentum egyértelműen a házasság felbonthatatlanságát pártolja.

Máté evangéliuma szerint Jézus azt mondta: *„Én pedig azt mondom néktek: Valaki elbocsátja feleségét, paráznaság okán kívül, paráznává teszi azt; és aki elbocsátott asszonyt veszen el, paráználkodik.”*

(Máté Evangéliuma 5:32)

Ez az elképzelés kétségtelenül irreális; egy olyan erkölcsi kiválóságot feltételez, amit az emberi társadalom eddig még soha nem volt képes elérni. Mikor egy házaspár rájön, hogy házasságukat már nem lehet megmenteni, a válás megtiltása semmi jó eredményhez nem vezet. Olyan párokat, akik már nem tudnak többé egymással élni, akaratuk ellenére kényszeríteni, hogy együtt maradjanak, semmiképpen sem ésszerű és eredményes megoldás. Nem csoda, hogy az egész keresztény világ kénytelen volt szankcionálni a válást.

A zsidó vallás jelenti a másik végletet, amely engedélyezi a válást, akár bármilyen komolyabb indok nélkül is.

Az Ószövetség jogot ad a férjnek a válásra még akkor is, ha már felesége nem kedvére való: *„Ha valaki asszonyt vesz magához, és feleségévé teszi azt, és ha azután nem találja azt kedvére valónak, mivelhogy valami illetlenséget talál benne, és ír néki váló levelet, és kezébe adja azt annak, és elküldi őt házából. És kimegy az ő házából, és elmegy és más férfiúé lesz. És a második férfiú is meggyűlöli őt, és ír néki váló levelet, és kezébe adja azt, és elküldi őt házából; vagy ha meghal az a második férfi, aki elvette azt magának feleségül. Az első férje, aki elküldte őt, nem veheti őt másodszor is magához, hogy feleségévé legyen, minekutána megfertőztetett.”*

(Mózes VI. könyve 24:1-4)

Az előbb említett bibliai idézet heves vitát váltott ki a zsidó tudósok körében, ugyanis többféleképpen lehet értelmezni az említett „nem kedvére való” szót. Jelenthet ezen kívül „illetlent” illetve „meggyűlölt”-et is. A Talmud a következőképpen őrizte meg eltérő véleményüket: *„a Shammai iskola azon a véleményen volt, hogy egy férfi ne váljon el feleségétől, csak ha azt házasságtörés bűne terheli. Míg a Hillel iskola szerint, a férfi kimondhatja a válást, még ha az indok rá csupán az, hogy nem lett eléggé finom az étel. Rabbi Akiba azt mondja, hogy „a férfi akkor is váláshoz folyamodhat, ha egyszerűen csak szebb nőt talált feleségénél.” (Gittin 90a-b)*

Az Újtestamentum a Shammai iskola nézeteit vallja, míg a zsidó törvények a Hilleliték és Rabbi Akiba véleményét követik.³³ Amióta a Hilleliték véleménye van túlsúlyban, a zsidó törvények eltörölhetetlen tradíciójává vált, hogy a férfi szabadon, bármiféle indok nélkül elválhat

feleségétől. Az Ótestamentum nemcsak hogy megengedi a férjnek, hogy a már „nem kedvére való” feleségétől elváljon, de még kötelességnek is tekinti a „rossz asszonytól” való elválást: „*Mert harag, szégyen és gyalázat egyszerre, hogyha egy férfinak asszony ad kenyeret. Nyomott kedélyt jelent és szomorú arcot, meg sebet a szívben a rossz asszony. Lankadt kezek jelzik és megroggyant térdek, ha férjét az asszony nem teszi boldoggá. Asszonytól indul el útjára a vétek, az ő bűne miatt halunk meg mindnyájan. Ne nyiss utat a víznek (mert kiárad), a gonosz asszonyt ne hagyj szóhoz jutni. Ha ujjad vagy szemed intésére nem ad, szakíts meg vele minden kapcsolatot.*” (Szirák fia könyve 25:22-26)

A Talmudban találunk néhány speciális esetet, amikor is a férjnek kötelessége elválnia feleségétől: „*Ha a nő enne vagy mohón inna, vagy szoptatna az utcán, Rabbi Meir kimondja, hogy az alábbi esetekben a nőnek el kell hagynia férjét.*” (Git. 89a)

A Talmud kötelezővé tette a meddő feleségtől való elválást is (aki 10 éven át nem tud gyermeket szülni): „*Rabbijaink úgy tanították: Ha egy férfi feleségül vesz egy nőt, akitől tíz éven át nem születik gyermeke, jobb, ha elválik tőle.*” (Yeb. 64a).

A zsidó törvények szerint ugyanakkor a nő nem kezdeményezheti a válást. A zsidó nő, amennyiben erős indoka van rá, kérheti a zsidó bíróságot, hogy engedélyezzék neki a válást, habár a lehetséges indokok eléggé korlátozottak. Ilyen például, ha a férj rokkant, bőrbetegségben szenved, vagy ha nem teljesíti házastársi kötelességeit, stb.

A bíróság ugyan elfogadhatja a feleség indokát a válásra, ám ezzel házassága nem bontható fel. Csak a férjnek van joga, hogy kimondja a válást. A bíróság megkorbácsoltathatja, pénzbírságra ítélni, bebörtönözheti vagy kiközösítheti a férjet, hogy ezzel rábírja a válás kimondására. Ám ha a férj elég önfejű, elutasíthatja a kérést, ezzel örökre magához láncolva feleségét. Még rosszabb, hogy a férj válás nélkül is elhagyhatja feleségét, ezzel magára hagyva őt egy hajadon, ám mégis házas közti állapotban. A férj ezután házasságot köthet bárki mással vagy akár házasság nélkül is együtt élhet egy hajadon nővel, és gyermekeiket a zsidó törvények törvényes utódoknak tekinti.

Ezzel szemben a sorsára hagyott feleség nem házasodhat újra, mivel jogilag még házasnak tekinthető, de együtt sem élhet más férfival, mivel ez házasságtörésnek minősül, és az ebből a kapcsolatból született gyermekek törvénytelennek van elkönyvelve az elkövetkezendő tíz évre. Az ilyen nőt *agunah*-nak, vagyis megláncolt nőnek nevezik.³⁴ Napjainkban az Amerikai Egyesült Államokban körülbelül 1000-1500 ilyen nő élhet, míg Izraelben számuk meghaladhatja az 16000-et is. Nagyon sok férfi kihasználja ezt a helyzetet és nehéz helyzetbe került feleségeiktől több ezer dollárt csikarnak ki, annak cserébe, hogy kimondja a válást.³⁵

Az iszlám, ezzel szemben tiszteletben tartja, hogy mindkét fél egyenlően jogosult a válás kimondására.

A házasság az iszlámban egy szent kötelék, ami csak nyomós indokkal bontható fel. A házaspár köteles minden tőle telhetőt megtenni, hogy megoldja a felmerülő problémákat, ha házasságuk veszélyben forog.

Váláshoz akkor folyamodik egy muszlim, ha már nincs más kiút. Dióhéjban, az iszlám elfogadja a válás lehetőségét, de egyáltalán nem támogatja. Az iszlám elismeri mindkét hitvesi fél jogát a válás (arabul Talaq) kezdeményezéséhez. Tehát az iszlámban a férj mellett, a zsidó vallással ellentétben, a feleségnek is jogában áll, hogy felbontsa házasságát, miután elkülönültek egymástól egy meghatározatlan időre. Ezt arabul Khula'-nak hívják.³⁶ Amennyiben a férj bontja fel házasságát, nem vehet vissza jegyajándékot feleségétől. A Korán határozottan megtiltja minden válófélben lévő férjnek, hogy visszakérje a jegyajándékot, akármilyen értékes legyen is az: *„Amennyiben egy másikat kívántok a már meglévő feleség helyett elvenni, és valamelyiküknek nagy vagyont adtatok (hozományként), úgy ne vegyetek abból el semmit! Elvennétek-e azt, hazugságot és nyilvánvaló bűnt (elkövetve)?” (Korán 4:20)*

De ha a feleség dönt úgy, hogy véget akar vetni házasságának, ha úgy kívánja, visszaadhatja a jegyajándékot férjének. Ebben az esetben ennek visszaadása egyféle kártérítést jelképez a férj számára, mivel neki nem áll szándékában elválni; ez kizárólag felesége döntése.

A Korán arra utasítja a muszlim férfiakat, hogy semmilyen ajándékot ne vegyenek vissza a feleségtől, kivéve, ha a feleség kezdeményezi a válást:

„A válás kétszer [visszavonható]. Ekkor vagy méltányosan meg kell tartani [a feleséget], vagy jótékonyan el kell bocsátani. [A válás esetén] nem megengedett a férfiaknak, hogy elvegyenek valamit abból, amit [jegyajándékként] adtak nekik (a feleségüknek), kivéve, ha mindketten (a férj és a feleség) félnek attól, hogy [egymás iránt] nem tartják be Allah szabályait.

És ha ti [képviselők, illetve bírók] is féltek, hogy nem tartják be mindketten Allah szabályait, akkor nem követ el egyikük sem bűnt, ha az asszony valamivel megváltja magát. Ezek Allah szabályai, így hát ne szegjétek meg azokat! Akik áthágják Allah előírásait, azok bizony a vétkesek.” (Korán 2:229)

Egyszer egy nő jött a Próféta-hoz azzal a kéréssel, hogy fel akarja bontani házasságát. Semmi problémája nem volt férje személyiségével vagy viselkedésével. Egyszerűen csak annyira nem szerette, hogy többé már nem bírt vele egy fedél alatt élni. A Próféta azt kérdezte tőle:

„Visszaadnád neki kertjét?” (a jegyajándékot, amit még férjétől kapott). A nő azt felelte: „igen.” A Próféta így utasította a férfit, hogy vegye vissza a jegyajándékot és fogadja el a házasság felbontását. (Bukhari)

Néhány esetben, habár a muszlim feleség hajlandó lenne fenntartani házasságát, mégis kötelessége, hogy válást kezdeményezzen bizonyos kényszerítő körülmények miatt, mint például: a férj kegyetlensége, ha feleségét indok nélkül sorsára hagyja, vagy ha nem tesz eleget hitvesi kötelességeinek, stb. Az ilyen esetekben a muszlim bíróság felbontja házasságukat.³⁷ Röviden, az iszlám néhány egyedülálló jogot biztosít a muszlim nőnek: Khula' eljárással (mikor is a házastársak elkülönülnek egymástól egy időre, amivel házasságuk érvénytelenné válik, de amennyiben újra együtt akarnak élni, ezt megtehetik egy újabb házassági szerződéssel, ford.), vagy pedig a muszlim bíróságnál váláshoz folyamodhat, amennyiben férje nem hajlandó kimondani a válást részéről. Egy muszlim nőt soha nem lehet egy akaratos férjhez láncolni. Ezek a jogok voltak azok, melyek elcsábították a korai, hetedik századi iszlám társadalomban élő

zsidó hölgyeket, akik a muszlim bíróságon keresztül próbáltak hozzájutni a csekkhez, amit a zsidó férj köteles adni, ha a válás mellett dönt. A rabbik érvénytelenítették ezeket a „válási csekket” és hogy végleg eltöröljék ezt a szokást, új jogokat és kiváltságokat adtak a zsidó asszonyoknak, megkísérelve ezzel a muszlim bíróságok vonzerejének gyengítését. Azon zsidó nők részére, akik keresztény országokban éltek, semmilyen hasonló kiváltság nem volt felajánlva, hiszen ott a római jog volt érvényben, ami egyáltalán nem volt vonzóbb a zsidó törvényeknél.³⁸

Ezek után most nézzük meg, miképp próbálja az iszlám elbátortalanítani hívóit a válás kimondásától. Mohamed Próféta azt mondta a hívőknek: *„A megengedett dolgok közül a válás az, ami Isten előtt a legutálatosabb.”* **(Abu Dawud)**

Egy muszlim férfinak nem szabadna csak azért elválni feleségétől, mert már nem szereti őt. A Korán kötelezi a muszlim férfit, hogy jól bánjon feleségével, még abban az esetben is, ha már közömbösen érez iránta:

„Aki viszont ellenszegül Allahnak és küldöttjének, és áthágja (Allah) előírásait, azt tűzbe lépteti, amelyben örökké lesz, és őt megalázó kínzás illeti.” **(Korán 4:19)**

A Próféta hasonlóan szólt a hívőkhöz: *„Egy hívő férfi nem érezhet utálatot egy hívő nő iránt. Ha nemtetszésére van egyik jellemvonása, elégedett lesz majd egy másikkal.”* **(Muszlim)**

Mohamed Próféta azt is hangsúlyozta, hogy a legjobb muszlimok azok, akik a legjobbak a feleségeikkel:

„Azok a legjobb hívők, akiknek a legtökéletesebb a jellemük, és a legjobbak közületek azok, akik a legjobbak feleségeikhez.” **(Tirmidi)**

Az iszlám egy gyakorlatias vallás és ezért fenntartja annak a lehetőségét, hogy adódhatnak olyan körülmények, mikor egy házasság a felbomlás szélére kerül. Mikor az egyszerű kedvesség és önuralom már nem egy hatásos megoldás a problémára. Szóval mi a teendő ilyen esetekben, hogy megvédjük a házasságot? A Korán néhány gyakorlati megoldással szolgál a

hitvestársaknak. Ha a feleségnek nem megfelelő a magatartása és ezzel veszélyezteti a házasságot, a Korán négy tanácsot ad a férjnek, a következő sorokban részletezve azokat: *A férfiak a nők gondviselői, amiért Allah előnyben részesített a férfiakat a nőkkel szemben, és amiért a férfiak a vagyonukból őket eltartják. Nos, az erényes nők alázatosan engedelmesek (Allahnak és a férjeinek), és óvják a férfi távollétében azt, amit Allah megparancsolt nekik (pl. becsületét, vagyonát stb.). Azon nőket, akiknek engedetlenségétől tartotok, (először) intsetek (a jó útra), majd, (ha nem javultak) forduljatok el tőlük az ágyban, és végül, (ha nem javultak) üssétek meg őket. Ha engedelmeskednek, úgy ne keressetek módot (arra, hogy árthassatok nekik). Allah bizony mindenek feletti és rendkívül nagy.*

És ha féltek, hogy elszakadnak egymástól, küldjetek egy bírót a férfi családjából és egyet a nőéből, amennyiben ők (a bírók) békülést szándékoznak, Allah egyezséget tesz közöttük (a házaspárok között).

(Korán 4:34-35)

Először az első három megoldással kell próbálkozni. Amennyiben nem vezettek célra, a család segítségét kell kérni. Meg kell említeni, a félreértések elkerülése végett, hogy habár a férjnek joga van megütni lázadó természetű feleségét, annak mértéke nem lehet nagyobb, mint mikor az édesanya gyengéden rácsap gyermeke kezére, ha az valami rosszat csinált. Ehhez is csak végső esetben lehet folyamodni abban a reményben, hogy ez majd megváltoztatja a feleség hozzáállását. Amennyiben működik, a férjnek nem megengedett tovább büntetnie feleségét, ahogyan ezt a Korán idézet világosan leírja. Amennyiben nem sikerül a férjnek feleségét jobb belátásra bírni, ebben az esetben sem zaklathatja tovább feleségét, hanem utolsó próbálkozásként a családhoz kell fordulni kibékítésért és annak két tagjával megbeszélni a problémát, kikérni tanácsukat.

Mohamed próféta arra kérte a muszlim férfiakat, hogy csak olyan kivételes esetekben forduljanak ezekhez az intézkedésekhez, mint például ha a feleség nyilvános helyen nem viselkedik egy muszlim nőhöz illő tisztességgel és szerénységgel. De még ilyen esetekben is enyhe büntetést érdemel, és ha a feleség felhagy bűnével, a férjnek nem áll jogában tovább bántani őt:

„Amennyiben nyílt erkölcstelenséget követtek el, hagyd őket magukra az ágyban, és adj nekik enyhe büntetést. És ha engedelmesek és megjavulnak, úgy ne büntesd őket tovább.” (Tirmidi)

Továbbá, az iszlám prófétája elítél minden indokolatlan ütést. Néhány muszlim nő arra panaszkodott, hogy férjeik rosszul bánnak velük és verik őket. Ezt hallva a Próféta kategorikusan kijelentette:

„Akik megütik feleségeiket, nem a legjobbak közül valók.” (Abu Dawud)

A próféta azt is mondta:

„A legjobbak azok, akik a legjobbak a családjához, és közületek én vagyok a legjobb a családomhoz.” (Tirmidi)

Mohamed próféta azt tanácsolta egy muszlim nőnek, akit Fatima bint Qaisnak hívtak, hogy ne menjen hozzá egy bizonyos muszlim férfihoz, aki ismert volt arról, hogy képes egy nőt megütni:

„Mikor meglátogattam a Prófétát, azt mondtam neki: Abul Jahm és Mu’awiah megkérték a kezemet. A Próféta tanácsképpen a következőket mondta nekem: Mu’awiah nagyon szegény, Abul Jahmról pedig mindenki tudja, hogy képes megütni a nőket.” (Muszlim)

Meg kell említenünk, hogy a Talmud támogatja a feleség megütését, mint a fenyegetés eszközt, ha az fegyelmező céllal történik.³⁹ A férj e joga nem korlátozódik le kizárólag az olyan extrém esetekre, mint a nyilvános szemérmertlenség. Akkor is megütheti feleségét, ha ő csak egyszerűen nem csinálta meg a házimunkát. Továbbá, a férjnek nem muszáj az enyhe büntetésekre szorítkoznia. Megengedett számára, hogy korbáccsal vagy éheztetéssel törje meg felesége önfejlését.⁴⁰

Azt a feleséget, akinek férje helytelen magatartása miatt kerül házasságuk a felbomlás szélére, a Korán a következő tanácsokkal látja el:

Nők az iszlámban

„Ha egy asszonynak félnie kell attól, hogy a férje rosszul bánik vele, vagy huzamosan elhanyagolja őt, akkor nem róható föl vétkükül, ha békés megegyezésre jutnak egymás között. A békés megegyezés jobb a viszálykodásnál.” (Korán 4:128)

Ebben az esetben a feleségnek törekednie kell arra, hogy kibéküljön férjével (a család támogatásával vagy anélkül). Figyelemre méltó az a tény, hogy a Korán nem tanácsolja azt a feleségnek, hogy büntetésként tartózkodjon a férjével való nemi élettől, vagy azt, hogy megüsse őt. Az oka pedig ennek a két fél közötti egyenlőtlen bánásmódnak a feleség megvédelmezése a már amúgy is helytelenül viselkedő férj esetlegesen erőszakos fizikai reakciójától. Egy ilyen reakció mind a feleségnek, mind a házasságnak többet árt, mint használ. Néhány muszlim tudós azon a véleményen van, hogy a bíróság a feleség nevében kiszabhatja ezeket a büntetéseket a férjre.

Először figyelmeztetheti a lázadó természetű férjet, majd megtilthatja neki, hogy feleségéhez közeledjen az ágyban és végül, ha ez sem használ, jelképes ütéssel próbálhatja őt jó belátásra bírni.⁴¹

Összegzésképpen, az iszlám életképes tanácsokkal látja el a muszlim házastársakat, annak érdekében, hogy megvédjék házasságukat a krízis helyzetekben. Ha valamelyik fél veszélyezteti a hitvesi kapcsolatot, a Korán a másik félnek elegendő hasznos tanácsot biztosít, hogy meg tudja védelmezni a házasság szent kötelékét. Ha minden lehetséges javaslat megbukna, úgy az iszlám megengedi, hogy békességben elváljanak útjaik.

Édesanyák

Az Ótestamentum számtalan helyen utasít a szülőkkel szembeni kedves és előzékeny bánásmódra és elítéli mindazokat, akik nem mutatnak feléjük kellő tiszteletet.

„Mert valaki szidalmazza az ő atyját vagy anyját, halállal lakoljon.” **(Mózes III. könyve 20:9)**

„A bölcs fiú örvendezetteti az atyját; a bolond ember pedig megveti az anyját.”

(Példabeszédek könyve 15:20)

Habár az édesapa tiszteletének fontossága számos helyen önmagában is fellelhető, mint például: „A bölcs fiú enged atyja intésének.” **(Példabeszédek könyve 13:1)**, ám az édesanyáé sehol sem. Sőt, nem találkozunk olyan résszel, ami különösebb hangsúlyt fektetne az édesanyával való udvarias bánásmód fontosságára, mint a gyermek részéről való megbecsülés egyik jelére, hogy nagy fájdalommal megszülte és szoptatta őt. Ezen kívül, az édesanyák semmit sem örökölnék gyermekeiktől, míg és édesapák igen.⁴²

Nagyon nehéz lenne az Újtestamentumra úgy tekinteni, mint szentíráásra, mely nagy hangsúlyt fektetne az édesanyák tiszteletére. Ugyanis az Újtestamentum bárkiben azt az érzést keltheti, hogy véleménye szerint az anyákkal való illedelmes bánásmód egy akadály, mely a hívő és Isten között áll. Az Újtestamentumban leírtak alapján nem válhat senkiből sem Krisztus igaz tanítványa, amíg nem fordul utálattal édesanyja felé. Lukács evangéliuma szerint Jézus azt mondta: „Ha valaki én hozzám jó, és meg nem gyűlöli az ő atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fitestvéreit és nőtestvéreit, sőt még a maga lelkét is, nem lehet az én tanítványom.” **(Lukács Evangéliuma 14:26)**

Az Újtestamentum úgy ábrázolja Jézust, mint egy közömbös, sőt, tiszteletlen prófétát édesanyjával szemben. Például, mikor Mária fiát kereste, ő épp a tömegnek prédikált, ám nem tartotta fontosnak, hogy válaszoljon anyja hívására.

„És megérkezének az ő testvérei és az ő anyja, és kívül megállva, beküldének hozzá, hivatván őt. Körülötte pedig sokaság ül vala; és mondának néki: Ímé a te anyád és a te testvéreid ott künn keresnek téged.

Ő pedig felele nékik, mondván: Ki az én anyám vagy kik az én testvéreim?

Azután elnézván köröskörül a körülötte ülőkön, monda: Ímé az én anyám és az én testvéreim.

Mert aki az Isten akaratát cselekszi, az az én fitestvérem és nőtestvérem és az én anyám.”

(Márk Evangéliuma 3:31-35)

Most mondhatná valaki: de Jézus csak arra tanította ezzel hallgatóságát, hogy a vallási kötelek nem kevésbé fontosabbak, mint a családi kötelek. Habár taníthatta volna híveinek mindezt anélkül is, hogy ekkora nagy közömbösséget mutat saját édesanyja iránt. Ugyanez a tiszteletlen bánásmód jelenik meg abban a bibliai történetben is, mikor nem helyeselt egyik tanítványa állítására, aki áldást kért Máriára, amiért életet adott neki és táplálta őt:

Nők az iszlámban

„Lőn pedig mikor ezeket mondá, fölemelvén szavát egy asszony a sokaság közül, monda néki: Boldog méh, amely téged hordozott, és az emlők, melyeket szoptál. Ő pedig monda: Sőt inkább boldogok, akik hallgatják az Istennek beszédét, és megtartják azt.”
(Lukács Evangéliuma 11:27-28)

Ha egy olyan édesanya, mint Szűz Mária, ilyen udvariatlan bánásmódban részesült, ahogyan azt az Újtestamentum beállítja, egy olyan jelentős személytől, mint Jézus, akkor mit várhat el egy átlagos keresztény édesanya az átlagos keresztény fiától?

Az iszlám páratlanul kapcsolja össze a méltóságot, a tiszteletet és megbecsülést az anyaság fogalmával. A Korán, rögtön a Mindenható Isten imádata után, a második helyre emeli a szülőkkel való előzékeny bánásmód fontosságát:

„És elrendelte a te Urad, hogy csupán őt szolgáljátok, és hogy legyetek jók a szülőkhöz! Ha kettőjük közül az egyik, vagy mindketten élemedett korba jutnak, ne mondd nekik azt, hogy "Pfüj!" És ne becsméreld őket, és jóra való szavakkal beszélj velük! És terjeszd fölédük könnyőreletességből az alázatosság szárnyát és mondd: "Uram! Légy hozzájuk irgalmas, amiképpen ők fölneveltek engem, amikor kicsi voltam!" **(Korán 17:23-24)**

A Korán számtalan helyen hangsúlyozza az édesanyák nagyszerű szerepét a gyermek világra hozásában és táplálásában:

„Meghagytuk az embernek szüleivel kapcsolatban a jó bánásmódot, hiszen az édesanyja kínos-keservesen hordozta őt s az elválasztásáig két év telt el. Légy hálás nekem és a szüleidnek!”
(Korán 31:14)

Mohamed Próféta gyönyörű szavakkal írta le az édesanyák különleges szerepét az Iszlámban: „Egy férfi azt kérdezte a Próféától: Kit kell a legjobban tisztelnem? A Próféta azt felelte: 'Az édesanyádat.' 'És utána kit?'- kérdezte a férfi. 'Az édesanyádat'. 'És utána?' 'Az édesanyádat'. 'És utána?' 'Az édesapádat.'” **(Bukhari és Muszlim)**

Az édesanyákkal szemben tanúsított előzékeny bánásmód az iszlám azon kevés elveinek egyike, amit a muszlimok a mai napig hűen tartanak. Az a mértékű tisztelet, amit a muszlim édesanyák kapnak gyermekeiktől példaértékű. Az a meleg kapcsolat, ami egy muszlim édesanya és gyermekei között van és az a mély tisztelet, amit egy muszlim férfi tanúsít édesanyja iránt, gyakran válik a nyugati emberek csodálatának tárgyává.⁴³

A nők örökösödése

Az egyik talán legnagyobb különbség a Biblia és Korán között, hogy milyen jogokat ad a nő kezébe, mikor egy rokon vagyonának öröklésére kerül sor. A bibliai nézetet Rabbi Epstein foglalja össze tömören: *”A bibliai időktől kezdve az a bevett szokás, hogy egy háztartás női tagjainak nem áll jogában a családi vagyonból örökségi részt kérni. Egyes társadalmak örökösödési rendszerében a család női tagjai a vagyon részeit jelentették. Olyan távol álltak attól, hogy jogilag örökösként tekintsenek rájuk, amennyire egy szolga áll távol tőle. A mózesi törvények szerint, amennyiben nincsen férfi örökös, úgy kizárólag a leánygyermeknek áll jogában örökölni; a feleség még ebben az esetben sem részesedik az örökségből.”*⁴⁴

Hogy miért voltak a női családtagok a családi vagyon részeként kezelve? Rabbi Epstein a következőként válaszolt erre: *”Házasság előtt az édesapa rendelkezik felettük, házasság után pedig a férj.”*⁴⁵

Az örökösödésről szóló bibliai törvénykezést **Mózes IV. könyve 27:1-11** fejezetében találjuk. A feleséget semmi nem illeti meg férje vagyonából, ám a férj az első számú örököse feleségének, még saját fiainál is előbbre való. A leánygyermek abban az esetben örökölhet, ha nincs más fiú örökös. Az édesanya semmilyen esetben sem örökölhet, míg az édesapa igen. Az özvegyek és leányok, amennyiben van fiúgyermek, a fiú örökös kegyelmében voltak ellátásukat illetően. Ennek következtében, az özvegyek és az árva lányok voltak a zsidó társadalom legnélkülözőbb tagjai.

A kereszténységben, mind az egyházi, mind a polgári törvények eltiltották a leánygyermeket, hogy fiútestvérével osztozzon az apai örökségen. Ezen kívül a feleség teljes mértékben meg volt fosztva az öröklés jogától. Ezek az igazságtalan törvények egészen a múlt század közepéig még gyakorlatban voltak.⁴⁶

Az iszlám előtti pogány arabok körében az öröklés kizárólag a család férfi tagjaira korlátozódott. A Korán eltörölte az összes effajta igazságtalan szokást, és jogot adott minden női rokonnak az öröklésre:

„A férfiaknak jár egy rész abból, amit a szülők és a közeli rokonok hátrahagynak. A nőknek is jár egy rész abból, amit a szülők és a közeli rokonok hátrahagynak. Lett legyen az kevés, avagy sok törvényes rész gyanánt jár nekik.” (Korán 4:7)

Muszlim édesanyák, feleségek, leányok és lánytestvérek kaptak örökösödési jogot háromszáz évvel azelőtt, hogy Európa egyáltalán elismerte volna ezen jogok létét. Az öröklés kérdése az iszlámban egy nagyon tág témakör, tele részletekkel. **(Korán 4:7, 11, 12, 176)** Általános szabálya, hogy a nő a felét kapja, mint amennyi a férfit illeti meg az örökségből, kivéve az édesanya, aki ugyanannyit kap, mint az édesapa. Ez a törvény, mely elkülönül a többi, férfit és nőt érintő törvénykezéstől, talán igazságtalannak tűnhet. Ám annak érdekében, hogy felleljük a mögötte húzódó értelmet, figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az anyagi kötelezettségek a

Nők az iszlámban

férfit terhelik az iszlámban (Lásd „A feleség tulajdona” c. fejezetben). A vőlegénynek kötelessége jegyajándékot adni menyasszonyának, ami az ő kizárólagos tulajdonává válik és az is marad, még ha válásra is kerülne a sor.

A menyasszonyt semmilyen kötelezettség nem terheli, semmiféle jegyajándékot nem kell adnia vőlegényének. Sőt mi több, teljes mértékben a muszlim férfi a felelős felesége és gyermekei ellátásáról. A feleségnek nem kötelessége, hogy anyagilag besegítsen férjének. Minden vagyona és keresete felett kizárólag ő rendelkezik, kivéve, ha önként felajánlja azt férjének. Ezenkívül észre kell venni, hogy az iszlám a család szentségének heves pártfogója. A fiatalokat a házasságkötésre ösztönzi, nem támogatja a válást és nem tekinti erkölcsi erénynek a cölibátust. Ennek következtében, egy igazi muszlim társadalomban a család jelenti a normát, az egyedülálló élet pedig a ritka kivételt. Ezért van az, hogy egy iszlám társadalomban szinte minden házasulandó korban lévő férfi és nő házas is. Ezen tényeket alapul véve, értékelnünk kell, hogy a muszlim férfiaknak sokkal nagyobb anyagi akadályokkal kell szembenéznie, mint a nőknek, és ebből kifolyólag az örökösödési előírások arra vannak, hogy kiegyenlítsék ezt a kiegyensúlyozatlanságot, így a társadalom független bármiféle nemi vagy osztálybeli viszálykodástól. A muszlim nők vagyonnal kapcsolatos jogainak és kötelezettségeinek egyszerű összevetése után, egy brit író nő azt a következtetést vonta le, miszerint az iszlám nem csak igazságosan, de nagylelkűen is bánik a női nem képviselőivel.⁴⁷

Az özvegyek helyzete

Mivel az Ótestamentum nem ad az öröklésre semmiféle jogot az özvegyek számára, így ők váltak a zsidó társadalom legsebezhetőbb tagjaivá. Azon férfi rokonok, akik a nő megboldogult férje vagyonát megörökölték, kötelesek az örökségből az özvegyet anyagilag támogatni. Habár a nők nem lehettek afelől biztosak, hogy ezt az örökösök meg is teszik, így sok esetben mások adományából éltek. Ennek következtében az özvegyek jelentették az ókori Izrael társadalmának legalsóbb rétegét, és ezzel az özvegységet a lealacsonyodás szimbólumának tekintették. **(Ézsaiás könyve 54:4)** Habár helyzetük a bibliai tradíciókban még ezt is felülmúlta. **Mózes I. könyvének 38. Fejezete** szerint, a gyermektelen özvegy köteles volt férjének fiútestvéréhez feleségül menni, még akkor is, ha az már házas volt. Ezáltal gyermekeket nemzett halott testvére számára és gondoskodott arról, hogy neve fennmaradjon.

“És monda Júda Ónánnak: Eredj be a te bátyád feleségéhez, és vedd feleségül, mint sógor, és támassz magot bátyádnak.” (Mózes I. könyve 38:8)

Az özvegy beleegyezése a házasságba nem szükséges, mivel megboldogult férje tulajdonaként kezelik, akinek a legfőbb feladata a férje utódairól való gondoskodás. Ez a bibliai törvény még ma is él Izraelben.⁴⁸

Izraelben a gyermektelen özvegyet férjének testvérére hagyják. Amennyiben a fiútestvér még túl fiatal a házassághoz, úgy a nőnek meg kell várnia, még az érett korba lép. Ha a testvér elutasítja a házasságot, az özvegy szabaddá válik és bármelyik férfival választása szerint házasodhat. Nem ritka jelenség Izraelben, hogy az özvegyet sógora megszarolja szabadsága fejében.

Az iszlám előtti pogány araboknak is voltak hasonló szokásaik. Az özvegyet férje vagyonának részeként kezelték, melyet általában a megboldogult egy másik feleségének legidősebb fia örökölt. A Korán kategorikusan bírálta és eltörölte ezt a lealacsonyító szokást:

„Ne házasodjatok olyan asszonyokkal, akikkel atyáitok kötöttek házasságot - kivéve azt, ami már a múltban megtörtént. Szégyenletes és gyűlöletes dolog ez! Milyen rossz út!”
(Korán 4:22)

A bibliai kultúrkör annyira semmibe nézte az özvegyeket és az elvált nőket, hogy egy főpap nem vehetett feleségül se özvegyet, se elvált nőt, se prostituáltat:

*“Hajadont vegyen feleségül. (a főpap. Lásd a Biblia ezen fejezetének 10. Bekezdésében, a ford.)
Özvegyet, elűzöttet, megszeplősítettet, paráznát: ilyeneket el ne vegyen, hanem hajadont vegyen feleségül az ő népe közül,
Hogy meg ne fertőztesse az ő magzatát az ő népe között; mert én, az Úr vagyok az ő megszentelője.” (Mózes III. Könyve 21:13-15)*

Nők az iszlámban

Izraelben a Cohen kaszt leszármazottai (napjaink zsinagógáinak főpapjai) nem házasodhatnak sem özvegyvel, sem elvált nővel, sem prostituálttal.⁴⁹ A zsidó törvénykezés szerint, ha egy nő három alkalommal, természetes körülmények között özvegyül meg, úgy „végzetesnek” lesz elkönnyelve és soha többé nem mehet újra férjhez.⁵⁰ A Korán, ezzel ellentétben, nem néz társadalmi helyzetet vagy hogy ki hányszor özvegyült meg. Özvegyek és elvált asszonyok szabad akaratuk szerint azzal házasodhatnak, akivel akarnak.

A Korán nem bélyegzi meg sem az elvált nőket sem az özvegyeket:

“Ha elváltatok asszonyaitoktól és ők kiszabott várakozási idejüket elérték, akkor vagy tartsátok meg őket tisztességes módon, vagy bocsásátok el őket tisztességesen! Ne tartsátok vissza őket kényszerrel, hogy bántalmazzatok! Aki eképpen cselekszik, az önmaga ellen vét. Ne tegyétek Allah verseit gúny tárgyává!” (Korán 2:231)

„Akiket Allah elszólít közületek és feleségeket hagynak hátra, azoknak az asszonyoknak várniuk kell négy hónapot és tíz napot! Ha ők a kiszabott várakozási időt elérik, nem róható föl vétketükül az, amit magukkal cselekszenek illendő módon házasságkötésük végett.” (Korán 2:234)

“Akiket Allah elszólít közületek és feleségeket hagynak hátra, azoknak kötelességük feleségeik ellátásáról egy évre szólóan hagyatkozniuk lakhelyükről való elűzésük nélkül! Ha azonban az egy év letelte előtt ők maguk elhagyják azt, nem lehet bűntökül fölróni azt, amit ők az illendőségnek megfelelően cselekszenek.” (Korán 2:240)

Többnejűség

És most nézzük meg a sokak által elítélt többnejűség hátterét és miértjeit.

A poligámia egy már az ókorban is ismert szokás, amely a legtöbb emberi társadalomban megtalálható. A Biblia írása nem tiltja a többnejűséget. Éppen ellenkezőleg, mind az Ótestamentum, mind a rabbik írásai számos esetben a többnejűség jogszerűségét bizonyítják. Salamon királynak is 700 felesége és 300 ágyasa volt. **(Királyok I. könyve 11:3)**

Ugyanígy, Dávid király is számos feleséggel és ágyassal rendelkezett. **(Sámuel I. könyve 5:13)** Az Ótestamentumban találunk olyan rendelkezéseket, amik arról írnak, hogy miként kell egy férfi vagyonát különböző feleségeitől született gyermekei között elosztani.

(Mózes V. könyve 22:7)

Egyetlen kikötés van csupán: nem lehet házasságot kötni a feleség leánytestvérével, a rivalizálás elkerülése végett. **(Mózes III. könyve 18:18)** A Talmud maximum négy feleséget engedélyez,⁵¹ mely szokás az európai zsidók körében egészen a 16. század közepéig élt. A keleti zsidók többsége poligámiában élt mielőtt Izraelt megalapították volna, ahol ugyanis a polgári jog szerint tiltott a többnejűség. Ennek ellenére, az egyházi jogban, mely sok esetben felülírja a polgári jogot, a poligámia megengedett.⁵²

És mit ír erről az Újtestamentum? Eugene Hillman atya könyvében felülvizsgálja a többnejűséget: „*Sehol nem találkozunk az Újtestamentumban olyan határozott kijelentéssel, hogy csak monogám házasságban lehetne élni vagy olyan világos paranccsal, hogy a poligámia tiltva lenne.*”⁵³

Ezenkívül, Jézus sosem prédikált a többnejűség ellen, holott társadalma zsidó körében ez népszerű szokás volt. Hillman atya könyvében hangsúlyozza azt a tényt, hogy a Római egyház volt az, mely betiltotta a többnejűséget, a görög-római kultúrkörhöz való alkalmazkodás végett (ami kimondta, hogy csak egy feleség a megengedett, miközben tolerálta az ágyasokkal és prostituáltakkal folytatott kapcsolatokat). Így idézett Szent Augusztintól: „*Jelen korunkban, a római szokásokat követve, többé már nem megengedett több feleséget tartani.*”⁵⁴

Afrikai keresztény felekezetek és hívőik gyakran emlékeztetik európai hittestvéreiket arra, hogy az egyház törvénye a poligámia betiltására csak egy kultúrából fakadó tradíció és nem hiteles keresztény rendelkezés.

A Korán is engedélyezi a poligámiát, ám bizonyos feltételekkel:

„*Ha attól féltek, hogy nem tudtok méltányosan bánni a női árvákkal, akkor házasodjatok meg a néktek tetsző nőekkel: kettesével, hármasával, négyesével! Ám ha féltek, hogy nem tudtok igazságosak lenni egyszerre többhöz, akkor vegyetek feleségül csak egyet,...*” **(Korán 4:3)**

A Korán, a Bibliával ellentétben, maximum négyre korlátozza a feleségek számát és szab egy szigorú feltételt, miszerint a férjnek egyenlően és igazságosan kell bánnia feleségeivel. Nem szabad félreértelmezni a tényt, hogy a Korán egyáltalán nem ösztönzi a hívőket a többnejűségre

vagy követendő példaként tekint rá. A Korán „tolerálja” és „engedélyezi” a poligámiát, és nem több, de miért? Miért megengedett a többnejűség? A válasz egyszerű: vannak olyan helyek és idők, ahol kényszerítő társadalmi vagy erkölcsi okok szólnak a poligámia mellett. Ahogy az előző Korán idézet is mutatja, a poligámia kérdését az iszlámban nem lehet értelmezni anélkül, hogy tudomásul vennénk az árvák és özvegyek felé irányuló társadalmi kötelezettségeket. Az iszlám, mint egyetemes vallás mely minden helyen és időben érvényes, nem utasíthatja el ezeket a fontos köteleességeket.

A legtöbb társadalomban a női nem számbelileg felülmúlja a férfi nemet. Az USA-ban legalább 8 millióval több nő él, mint férfi. Egy olyan országban, mint Guinea, 122 nő jut minden 100 férfira. Tanzániában 95.1 férfi jut 100 nőre.⁵⁵

Mit csinálhatna a társadalom a nemek ennyire kiegyenlítetlen arányával? Számos megoldás létezik a problémára: egyesek a cölibátust javasolják, mások inkább a leánygyermek-gyilkosságot pártolják (ami még ma is elterjedt szokás a világ némely pontján!). Vannak, akik talán úgy gondolják, hogy az egyetlen kiút, ha a társadalom tolerálja és engedélyezi a szexualitás minden formáját: a prostitúciót, a házasságon kívüli szexuális életet, a homoszexualitást, stb. Más társadalmaknál, mint amilyen a mai afrikai társadalmaké is, a legtisztességesebb megoldásnak a többnejű házasság engedélyezését tartják, mint kulturálisan elfogadott és társadalmilag tisztelt szokást. Nyugaton a legtöbb félreértést az okozza, hogy más kultúrában élő feleségek nem feltétlenül úgy tekintenek a poligámiára, mint a nők alárendeltségére. Például számtalan afrikai menyasszony, akár keresztény, akár muszlim, inkább menne olyan házas férfihez, aki egy tisztességes férj és jól bánik feleségével, mint aki nőtlen és meglehet, hogy férjnek abszolút felelőtlen.

Számos afrikai feleség ösztönzi arra férjét, hogy még egy feleséget vegyen magához, így az első feleségek nem érzik majd egyedül magukat.⁵⁶ Nigéria második legnagyobb városában egy közvélemény kutatást végeztek több, mint hatezer, 15 és 59 év közötti nőt megkérdezve, mely kimutatta, hogy a nők 60%-a elégedett lenne, ha férjének egy másik felesége is lenne. Csupán 23%-uk ellenezte, hogy más nővel osztozzon férjén. Egy Kenyában végzett kutatás szerint az ottani nők 76%-a pozitívan vélekedik a poligámiáról.

Kenya faluiban lakó feleségek között végzett kutatásban 27-ből 25 nő mondta azt, hogy a többnejűség jobb, mint a monogámia. Úgy érzik, a poligámia boldogabb és hasznosabb tapasztalatot nyújt számukra, amennyiben a feleségek együttműködnek egymással.⁵⁷

A legtöbb afrikai társadalomban, a poligámia egy igen tisztelt szokás, olyannyira, hogy néhány protestáns felekezet is már sokkal toleránsabbá vált a kérdéssel szemben. A kenyai Anglikán egyház püspöke kijelentette, hogy *„habár a monogámia lenne az ideális egy férj és feleség közötti szeretet kifejezésére, az egyháznak figyelembe kell vennie azt, hogy bizonyos kultúrákban a poligámia társadalmilag elfogadott. Így az a tény, hogy a kereszténység ellentétben áll a többnejűséggel, tovább már nem tartható fenn.”*⁵⁸

Az afrikai poligámia kérdésén folytatott alapos tanulmányok után David Gitari, az Anglikán egyház tiszteletese, összegezte, hogy a többnejűség, amennyiben helyesen gyakorolják, keresztényebb szokás, mint a válás vagy az újránházasodás, ameddig a többi feleség és

gyermekük egyenlő törődést élveznek.⁵⁹ Személyesen ismerem olyan magas végzettségű afrikai feleségeket, akiknek semmi ellenvetésük sincsen a poligámia ellen.

Egyikük, aki az Egyesült Államokban élt, nagy erővel arra próbálta férjét rábírni, hogy vegyen feleségül egy másik nőt is, így lenne, aki segítene neki a gyermekek nevelésében.

Háborús időkben valóban nagy problémát jelent a nemek egyenlőtlen aránya. Az amerikai őslakos indián törzsek rettentően szenvedtek ettől a háborús veszteségek után. A nők ezekben a közösségekben, akik eddig meglehetősen jó körülmények között éltek, elfogadták a többnejűséget, csak hogy megvédjék magukat az erköcstelenségtől. Az európai telepesek, anélkül, hogy jobb megoldással szolgáltak volna a problémára, „civilizálatlan”-nak titulálták ezt az indiánok által bevett szokást.⁶⁰

A második világháború után 7.300.000-al több nő élt, mint férfi Németországban, amiből 3.3 millió özvegy volt. Száz, 20 és 30 év közötti férfi jutott minden 167 nőre ugyanebben a korcsoportban.⁶¹

Nagyon sok nőnek szüksége volt egy férfitársra, nem csak azért, hogy társa legyen, hanem hogy fenntartsa a háztartást azokban a példátlanul nehéz és kegyetlen időkben. A győztes szövetség hadseregének katonái kihasználta ezeknek a nőknek a sebezhetőségét. Számptalan fiatal lány és özvegy került szerelmi viszonyba a megszálló erők tagjaival. Sok amerikai és angol katona fizetett cigarettával, csokoládéval és kenyérral az élvezetekért. A gyerekek végtelenül boldogok voltak az ajándékok láttán, amiket az idegenek hoztak nekik.

Egy 10 éves kislány, hallva hogy más gyerekek milyen csuda dolgokat kapnak, teljes szívből kívánta, hogy édesanyjának is legyen egy 'angol férfitárs', hogy ne kelljen többé éhezniük.⁶²

Ezen a ponton fel kell tennünk a kérdést: mi az, ami tiszteletreméltóbb egy nő számára? Egy elfogadott és megbecsült második feleségnek lenni, mint ahogyan az őslakos indiánok is tették, vagy pedig prostituálnak lenni, mint ami a „civilizált” szövetség idejében volt elterjedt? Másképp fogalmazva, mi az, ami megtisztelőbb pozíció a nő számára, a Koránban leírtak, vagy a Római Birodalom kultúráján alapuló teológiai nézet?

Érdekes az a tény, hogy az 1948-ban megrendezett Münnichi nemzetközi ifjúsági konferencián megvitatásra került a Németországot sújtó nemek közötti arány egyenlőtlenségének problémája. Amikor világossá vált, hogy egyik megoldással sem értenek egyet egységesen a résztvevők, néhányan közülük a poligámia javaslatával álltak elő. Ez először meghökkenést és undort váltott ki. Habár, az indítványozás gondos tanulmányozása után, a résztvevők megegyeztek, hogy ez az egyetlen lehetséges megoldás. Következésképpen, a többnejűség a konferencia végső javaslatai között szerepelt.⁶³

A világon ma több tömegpusztító fegyver létezik, mint eddig bármikor, és előbb vagy utóbb az európai egyházaknak el kell fogadniuk a poligámia létét, mint az egyetlen kiutat a válságból. Hillman atya elgondolkodtatón írja le azt a tényt, miszerint „elégképpen elképzelhető, hogy ezek a néppusztító eszközök, legyen szó nukleáris, biológiai vagy kémiai eszközről, olyan drasztikus aránykülönbséget fognak okozni a két nem között, hogy a poligámia válhat a túlélés egyetlen

lehetőségévé... így az eddigi szokásokkal és jogszabályokkal ellentétben, egy elsőbrendű, természetes és erkölcsi hajlandóság merülhet fel a többnejűségre. Egy ilyen helyzetben a teológusoknak és egyházi vezetőknek minél előbb nyomós okokkal és bibliai szövegekkel kellene előállni, hogy igazolják a házasság új eszméjét.⁶⁴

A poligámia mind a mai napig egy életképes megoldást jelent a modern társadalmak számos közösségi problémájára. Az egymás iránti kötelezettségek, amit a Korán is említ a többnejűség engedélyezésével kapcsolatban, talán még jobban észrevehetőek a nyugati társadalomban, mint Afrikában. Például ma az Egyesült Államokban, számos, a két nemet érintő krízissel találkozunk az afroamerikai közösség körében. Minden huszadik afroamerikai fiatal meghal, mielőtt még elérné a 21 éves kort. 20 és 35 év között a leggyakoribb elhalálozási ok a gyilkosság.⁶⁵

Ezen felül, nagyon sok afroamerikai férfi munkanélküli, börtönben ül, vagy a kábítószer rabja.⁶⁶ Ennek eredményeképpen, minden negyedik afroamerikai nő 40 éves korára még mindig nem ment férjhez, holott a többi amerikai nő között csak minden tízedikről mondható el ugyanez.⁶⁷ Ráadásul megannyi afroamerikai nő marad egyedül anyaként, még mielőtt a 20 éves kort elérnék, holott nagy szükségük lenne valakire, aki gondoskodik róluk és gyermekükről. Ezeknek a szörnyű körülményeknek a következménye az, hogy több afroamerikai nő kénytelen megosztani egyetlen férfit egymás között.⁶⁸

Rengeteg szerencsétlen, egyedülálló afroamerikai nő keveredik viszonyba házas férfival. A feleségek gyakran nem is tudják, hogy más nővel is „osztóznak” férjükön. Többen már felfigyeltek a férfin való osztózkodás problémájára az afroamerikai közösség körében. Átmeneti megoldást jelentene, ha egy egységes megállapodás születne a poligámia gyakorlásának engedélyezéséről az afroamerikai férfiak hiánya miatt addig, míg átfogóbb reformokba nem kezd az amerikai társadalom.⁶⁹

A poligámiáról való közös megegyezésen olyan többnejű kapcsolatot értenek, melyet szentesít a közösség és minden tagja elfogadja, szemben a jelenlegi gyakorlattal, mikor a férfinak titokban más nő is van az életében feleségén kívül, ami káros mind a feleségre nézve, mind a közösség egészére. Ennek témája került megvitatásra a philadelphiai Temple Egyetemen 1993. Január 27-én.⁷⁰ Szép számmal voltak a felszólalók közül, akik a többnejűség javaslatával álltak elő, mint a krízis lehetséges orvoslására. Azt is felvetették, hogy a poligámiát nem szabadna jogilag betiltani, főleg nem egy olyan társadalomban, ami tolerálja mind a prostitúciót, mind a szeretőtartást. A hallgatóság egyik női tagja megjegyezte, hogy az afroamerikaiaknak tanulni kellene afrikai testvéreiktől, ahol is a többnejűség egy felelősségteljesen gyakorolt szokás, mely elismerést vált ki az emberekből.

Philip Kilbride, a Római Katolikus Örökség amerikai antropológusa, provokatív könyvében, a „Többnejű Házasság jelen korunkban”, felveti a poligámia kérdését, mint megoldást számos, az amerikai társadalom egészét érintő problémára. Azzal érvel, hogy a többes házasság egyfajta lehetséges alternatívaként szolgálna a válás helyett jó néhány esetben, annak érdekében, hogy megkíméljék a gyermeket annak káros következményeitől. Állítása szerint a legtöbb válást az

amerikai társadalomban az egyre növekvő házasságon kívüli viszonyok okozzák. Kilbride szerint, sokkal előnyösebb a gyermek számára egy többnejű házasság, mint egy házasságon kívüli kapcsolat, vagy egy válás, mert „a gyerekek többet nyernének azzal, ha a család gyarapodna, mintha szétválna és felbomlana.” Továbbá azt állítja, hogy a társadalom más tagjai is előnyre tennének szert a többnejűség bevezetésével, mint például az idősebb nők, akik tartós férfihiányban szenvednek, vagy azok az afroamerikaiak, akiket érint a férfin való osztozás problémája.⁷¹

1987-ben egy felmérést végzett Berkeleyben a kaliforniai egyetem diáklapja, amiben megkérdezte a tanulókat, egyetértene-e azzal, hogy a férfiaknak törvény által kellene engedélyezni a több feleséggel való házasságot, mivel Kaliforniában már érzékelték a házasulandó korban lévő férfiak tartós hiányát. Szinte az összes megkérdezett diák támogatta az ötletet. Az egyik nőnemű válaszoló még meg is jegyezte, hogy a többnejű házasság kielégítené mind érzelmi mind fizikai szükségleteit, miközben nagyobb szabadsággal rendelkezne, mintha monogám házasságban élne.⁷² Valójában ezzel érvel néhány fundamentalista mormon hitű nő is, akiknél még mindig él a többnejűség az Amerikai Egyesült Államokban. Hitvallásuk szerint a poligámia egy ideális életstílus arra, hogy egyszerre legyen a nőnek karrierje és gyermekei is, hiszen a feleségek segítenek egymásnak a gyerekek felnevelésében.⁷³

Meg kell említenünk, hogy az iszlámban a poligámia közös megegyezésen alapszik. Senkinek nem áll jogában egy nőt arra kényszeríteni, hogy egy házas férfihoz menjen feleségül. Ezen felül a feleség kikötheti azt, hogy férje ne vehessen magához másik feleséget.⁷⁴ (Házasságkötéskor, a házassági szerződésben a feleség kikötheti, hogy amennyiben férje második feleséget szándékozik elvenni, úgy neki jogában áll elválni, de megtiltani nem tilthatja meg, hogy férjének több felesége legyen, mert ezt a jogát Allahtól kapta. Persze egy igaz hitű muszlim férfi kikéri felesége véleményét a témában és törődik annak érzéseivel, illetve nem tesz olyat, amivel megbántaná őt. A ford.)

Ezzel szemben a Biblia néhány esetben rákényszeríti hívőit a poligámiára. Mint már korábban, „Az özvegyek helyzete” című fejezetben említettük, a gyermektelen özvegynek, még ha nem is járul hozzá, feleségül kell mennie megboldogult férje fiútestvéréhez, abban az esetben is, ha ő már házas. **(Mózes I. könyve 38:8-10)**

A mai muszlim társadalmakban a többnejűséget nagyon kevesen gyakorolják, mivel az eltérés a női és férfi nem aránya között csekély. Ezek alapján nyugodtan kijelenthetjük, hogy a muszlim világban kötött poligám házasságok száma jóval kevesebb, mint a Nyugaton folytatott, házasságon kívüli viszonyok aránya. Másképp fogalmazva, a muszlim férfiak jóval monogámabban élnek, mint a Nyugati világ férfi tagjai.

Billy Graham, a kiemelkedő keresztény evangélista észlelte a problémát: „a kereszténység nem tud kiegyezni a poligámia kérdésével. Ha jelen korunk kereszténysége sem birkózik meg ezzel a feladattal, az a saját kárára fog válni. Az iszlám engedélyezte a poligámia gyakorlását, ezzel

Nők az iszlámban

egyfajta megoldást nyújtva a társadalom gondjaira és bizonyos szinten az emberi természet szükségleteinek kielégítésére is, de szigorúan betartva az ezzel kapcsolatos jogszabályt. A keresztény országok nagyban hirdetik a monogámiát, miközben valójában poligámiát folytatnak. Senki nincs tudatában annak, milyen fontos szerepet játszik a szeretőtartás a nyugati társadalomban.

Az iszlám alapjában véve egy őszinte vallás, mely engedélyezi a muszlim férfinak, hogy második felesége is legyen, ha olyan helyzetbe kerül, de szigorúan megtiltja a titkos szerelmi kapcsolatokat annak érdekében, hogy megvédje a közösség erkölcsi normáit.⁷⁵

Érdekességképpen megjegyezném, hogy manapság több nem muszlim illetve muszlim országban is törvényen kívüli poligámiát folytatnak. Ugyanis a többnejű házasságkötés, még ha az első feleség a beleegyezését is adta, törvénysértő. Másrészt viszont a feleség megcsalása tudta és beleegyezése nélkül teljesen legális addig, míg a jogszabályt betartják! Mi tehát a jogi bölcsesség e teljes ellentét mögött? A törvénykezés szándékosan jutalmazza a csalást és bünteti az őszinteséget? Hát ez bizony modern „civilizált” világunk egyik kifürkészhetetlen ellentmondása.

A fejkendő viselete

Végezetül, világítsunk rá a nyugati világban az elnyomás és szolgaság szimbólumaként emlegetett fejkendő, vagy arabul 'hidzsáb' igazságára. Igaz az, hogy a zsidó-keresztény kultúrkörben nem lenne ismeretes a kendő viselete? Nézzünk ennek csak utána néhány feljegyzésen keresztül. Rabbi Dr. Menachem M. Brayer, a New York-i Yeshiva Egyetem bibliairodalom professzorának könyve, „Zsidó nők a rabbinikus irodalomban” szerint a zsidó nők szokásához tartozott, hogy kendőt viseljenek fejükön, ha emberek közé mentek. Néha még az egész arcukat is eltakarták, egyik szemük kivételével.⁷⁶ Így idéz néhány híres, régi rabbitol: *”Nem méltó egy zsidó lányhoz, hogy fedetlen fővel lépjen az utcára.”* és *”átok legyen azon a férjen, aki hagyja, hogy feleségének haja látható legyen bárki számára... az a nő, aki felfedi haját, hogy másoknak csinosítsa magát, szegénységet hoz a házhoz.”* A rabbik törvényei tiltják, hogy áldást mondjanak vagy imádkozzanak egy olyan házas asszony jelenlétében, aki nem takarja el haját, mivel ez meztelenségnek számít.⁷⁷

Dr. Brayer azt is említette, hogy *„a Misna (= ismétlés. A Biblia utáni zsidó irodalom, az úgynevezett szóbeli tan (tóra se-beal-pe) alapja. Alapvetően a Tóra rendelkezéseihez kapcsolódó kérdések és válaszok, valamint az azokból leszűrt vallástörvények (halácha) gyűjteménye, ezen kívül rövidebb elbeszéléseket, tanításokat is tartalmaz. A ford.) időszak alatt”, ha egy zsidó nő nem viselte a fejét eltakaró kendőt, erkölcsössége megszegyenülésének tekintették azt és akár négyszáz zuzim (=zsidó pénznem, melyet a római Palesztinában használtak) pénzbírságot is kiszabhattak rá büntetésként.”*

Dr. Brayer azt is elmagyarázza, hogy a zsidó nők kendője nem mindig az erkölcsösség jele volt. Sok esetben inkább szimbolizálta a hírnevet és a luxust, mint a szerénységet. A fejkendő a nemes asszonyok méltóságát és felsőbbrendűségét személyesítette meg. Ugyanakkor kifejezte egy hölgy megközelíthetlenségét is, ezzel mutatva férje iránti elkötelezettségét.⁷⁸

A fejkendő a nők tiszteletét és társadalmi rangját jelképezte. Az alacsonyabb rangú nők is gyakran hordtak fejkendőt, csakhogy magasabb rangból valónak tűnjenek. Mivel a kendő a nemesség szimbóluma volt, a régi zsidó társadalom prostituáltjainak nem szabadott eltakarni vele hajukat, habár ők is gyakran hordtak egy bizonyos fajta kendőt, hogy tiszteletreméltóbbnak tűnjenek.⁷⁹ Európában a zsidó nők egészen a tizenkilencedik század elejéig viselték fejkendőiket, míg jobban beintegrálódtak az őket körülvevő világi kultúrába. A tizenkilencedik századi európai élet külső nyomására egyre többen mentek kendő nélkül az utcára. Számos zsidó nő alkalmasabbnak találta, hogy tradicionális fejkendőjüket parókéval váltsággal fel, hogy elrejtse az eredeti hajkoronájukat. Manapság a legtöbb vallásos zsidó nő csak a zsinagógában fedi el haját.⁸⁰ Néhányuk, mint például a Hasidic szekta, mind a mai napig parókát használ.⁸¹

És mi van a keresztény szokásokkal? Közismert, hogy a katolikus apácák már több száz éve elkendőzik hajukat, de ez még nem minden. Szent Pál az Újtestamentumban néhány nagyon érdekes kijelentést tesz a kendővel kapcsolatban:

„Akarom pedig, hogy tudjátok, hogy minden férfiúnak feje a Krisztus; az asszonynak feje pedig a férfiú; a Krisztusnak feje pedig az Isten.

Minden férfiú, aki befedett fővel imádkozik, avagy prófétál, megcsúfolja az ő fejét.

Nők az iszlámban

Minden asszony pedig, aki befedetlen fővel imádkozik, avagy prófétát, megcsúfolja az ő fejét, mert egy és ugyanaz, mintha megnyiretett volna.

Mert ha az asszony nem fedi be fejét, nyiretkezzék is meg, hogy ha pedig éktelen dolog asszonynak megnyiretkezni, vagy megberetváltatni, fedezze be az ő fejét.

Mert a férfiúnak nem kell befednie az ő fejét, mivel ő az Istennek képe és dicsősége; de az asszony a férfiú dicsősége.

Mert nem a férfiú van az asszonyból, hanem az asszony a férfiúból.

Mert nem is a férfiú teremtett az asszonyért, hanem az asszony a férfiúért.

Ezért kell az asszonynak hatalmi jelt viselni a fején az angyalok miatt.”

(I. Korintus level 11:3-10).

Szent Pál ésszerű magyarázata a nők elkendőzésére, miszerint a kendő képviseli a férj, aki Isten dicsősége és képmása, fennhatóságát felesége felett, aki pedig férfiből, a férfi számára lett teremtve. Szent Tertullian, „A szüzek elkendőzése” c. neves értekezésében a következőket írja: „*Fiatal leányok, akik utcára lépve felveszik kendőiket, viseljétek azt a templomban is, vagy mikor idegenek vagy fiútestvéreitek között vagytok*”. A katolikus egyházjogban a mai napig megtalálható egy olyan rendelet, ami kötelezi a nőket arra, hogy eltakarják hajukat, mikor templomba lépnek.⁸² Néhány keresztény felekezet női tagjai, mint például az Ámisok vagy a Mennoniták, manapság is kendőben járnak. Az oka a kendőviselésnek, az egyházi vezetők rendelete mellett, hogy „*a fejkendő a nők Istenük és férjük iránt tanúsított alávetettségük szimbóluma*”, ahogyan ez Szent Pál írásában is megjelenik, amit az Újtestamentumban olvashatunk.⁸³

Az előzőekből nyilvánvalóan kiderül, hogy a fejkendő nem az iszlám újítása, bár támogatja annak viselését. A Korán figyelmezteti a hívő férfiakat és hívő nőket, hogy süssék le szemüket és őrizzék tisztességüket, majd figyelmezteti a hívő nőket, hogy hosszabbítsák meg fejkendőiket, és takarják el vele nyakukat és kebleiket:

“Mond a hívő férfiaknak, hogy süssék le a tekintetüket és ügyeljenek a szemérmükre! ...És mondd a hívő nőknek, hogy süssék le a tekintetüket és ügyeljenek a szemérmükre és ne mutassák a díszeket, csupán azt, ami látható és kendőzzék el a ruhakivágásukat...” (Korán 24:30,31)

A Korán érthetően elmagyarázza, hogy a kendő igen lényeges az erkölcsösség megőrzésének szempontjából. De miért is fontos ez annyira? A Korán ezt is világosan leírja:

„Próféta! Mondd a feleségeidnek, a leányaidnak és a hívők feleségeinek, hogy borítsák magukra (az arcukra) Dzsilbábjaik egy részét! Így érhető el leginkább az, hogy elismertessenek, és ne zaklattassanak.” (Korán 33:59)

A lényeg: az erkölcsösség azért lett előírva, hogy megvédje a nőt a zaklatásoktól. Vagy még egyszerűbben; erkölcsösség = védelem. Így tehát, a fejkendő viselésének egyetlen célja az iszlámban a nő védelmezése. A muszlim kendő, ellentétben a keresztény kultúrkörben viselt

Nők az iszlámban

kendővel, nem a férfi fennhatóságának jelképe felesége felett, és nem is a nők alávettségének szimbóluma. A muszlim kendő, ellentétben a zsidó tradíciókkal, nem a nemes, férjezett nők luxusát és felsőbbrendűségét szimbolizálta. Az iszlám fejkendője kizárólag a szerénység jelképe, melynek célja a nők védelme. Az iszlám filozófiája: mindig jobb a biztonságos utat választani, mint később megbánni valamit. A Korán nagy figyelmet fordít arra, hogy fizikailag védelmezze a nőket, de arra is, hogy jó hírnevükön se essen csorba. Így ha egy férfi szemérmertlenséggel hamisan vádolna egy nőt, úgy súlyos büntetést szabnának ki rá:

“Aki tisztos férjes asszonyoknak kelti rosszhírét, és azután nem hoz négy szemtanút, azt korbácsoljátok meg nyolcvan korbácsütéssel, és ne fogadjatok el tőle tanúságtételt soha többé! Ők a bűnösök.” (Korán 24:4)

Vessük össze a Korán szigorú hozzáállását a Biblia meglepően enyhe büntetésével a nemi erőszakot illetően: *„Ha valaki el nem jegyzett szűz leánnyal találkozik, és megragadja azt, és vele hál, és rajta kapják őket, akkor a férfi, aki vele hált, adjon a leány atyjának ötven ezüst siklust, a leány pedig legyen feleségévé. Mivelhogy meggyalázta azt, nem bocsáthatja el azt teljes életében.” (Mózes V. könyve 22:28-29)*

Ezek után bárki logikusan felteheti a kérdést, hogy ebben az esetben ki is az, akit jobban büntetnek? Azt a férfit, aki csupán kárpótlást fizet tettéért, vagy a lányt, akinek feleségül kell mennie megerőszakolójához és haláláig vele maradni? Melyik nyújt nagyobb védelmet egy nő számára; a Korán szigorú vagy a Biblia hanyag magatartása a nőkkel szemben? Néhányan, főleg nyugaton, nevetségesnek tartják ezt az egész „erkölcsösség a menedékért” érvet. Úgy gondolják, hogy a legjobban az önuralom, az oktatás és a civilizált magatartás terjesztése nyújtja a legnagyobb védelmet a nők számára. Mi inkább azt mondanánk: jó, de korántsem elég. Ha a civilizáció elég védelmet nyújt, miért van az, hogy a nők Észak-Amerikában nem mernek egyedül sétálni egy sötét utcában vagy akár csak átvágni egy üres parkon? Ha az oktatás a megoldás, akkor miért van az, hogy egy nagyra becsült egyetemnek, mint amilyen a Queen Egyetem, rendelkeznie kell olyan szolgáltatással, hogy az egyetem női diákjait hazáig kísérik óráik után?

Amennyiben az önuralom a válasz, akkor miért találkozunk a hírekben minden nap munkahelyi zaklatással? Az elmúlt néhány év szexuális zaklatói között találunk olyanokat, mint tengerésztisztek, menedzserek, egyetemi professzorok, szenátorok, a legfelsőbb bíróság bírói és maga az Egyesült Államok elnöke!

Nem hittem a szememnek a következő statisztikát olvasva, amit a Queen Egyetem női hallgatói részlegének dékánja adott ki egy röpiratban:

Nők az iszlámban

- Kanadában minden hatodik percben ér nőt szexuális zaklatás,
- Minden harmadik nő válik szexuális erőszak áldozatává,
- Minden negyedik nő van kitéve a kockázatnak, hogy megerőszakolják, vagy megpróbálják megerőszakolni,
- Főiskolán vagy egyetemen minden nyolcadik nőt bántalmaznak szexuálisan, és
- A kanadai egyetemisták körében végzett közvélemény-kutatásban a megkérdezettek 60%-a nyilatkozta azt, hogy követne el nemi erőszakot, ha biztos lenne benne, hogy nem fogják őt elkapni.

Valami alapjaiban véve nem jó jelenkori társadalmunkban, mely életvitelében és kultúrájában szükség lenne egy radikális változásra. Az erkölcsösségre égetően szükség van, mind az öltözködésben, a beszédben, mind a férfiak és a nők viselkedésében. Máskülönben ez az ijesztő statisztika napról napra ijesztőbbé válik, aminek az árát sajnos a női nem fizeti meg. Igazából mindannyiunk szenved valamitől, de ahogy K. Gibran mondta, *„aki súlyos csapásokat kap az nem olyan, mint aki számlálja őket.”*⁸⁴

Ennek következtében, az olyan társadalom, mint Franciaországé is, ahol a fiatal lányokat eltanácsolják az iskolákból erkölcsös viseletük miatt, valójában saját magának árt ezzel.

Mai világunk talán legnagyobb iróniája, hogy ugyanaz a fejkendő, amit a katolikus nővérek a „szentség” jelképeként viselnek, azzal a céllal, hogy a férfiak felettük gyakorolt fennhatóságát mutassák, nagyrabecsülést vált ki, de ha azt egy muszlim nő saját épsége védelmére viseli, a fejkendőt az elnyomás szimbólumaként bélyegzik meg.

Utószó

Már csak egyetlen kérdése maradhatott kedves nem muszlim olvasóimnak: a muszlim nők tényleg ebben a nemes bánásmódban részesülnének ma a muszlim világban, mint ahogyan azt előzőkben olvashattuk? Sajnálatos módon a válasz erre: nem. Mivel e kérdés szinte elkerülhetetlen, ha a beszédtema a muszlim nők helyzetére terelődik, így kötelességünk, hogy a tisztelt olvasónak pontos képet mutassunk a valódi helyzetről.

A nőkkel szemben tanúsított magatartás széles skálájával találkozunk a mai muszlim világban. Az egyik közösség viselkedési formája különbözik a másiktól, de az eltérések egy társadalmon belül is fellelhetők. Mindazonáltal bizonyos általános trendekkel is találkozunk. Szinte minden társadalomban megfigyelhető egy bizonyos fokú véleménykülönbség, hogy mik is az iszlám elvei a nőket illetően. Ennek a véleménykülönbségnek legtöbbször két, egymásnak ellentmondó iránya létezik: az egyik a konzervatívabb, korlátozóbb, tradíció-orientált irányzat, míg a másik a sokkal liberálisabb, a nyugati életstílust követő irányzat.

Azok a közösségek, melyek inkább az első irányzatot képviselik, felmenőiktől örökölt szokásaik és tradícióik szerint bánnak a közösség női tagjaival. Ezek a szokások általában megfosztják a nőket számos olyan joguktól, melyet az iszlám egyébként biztosít nekik. Továbbá, a nők felé irányuló bánásmód normái teljesen eltérnek a férfiakétól. Ez a diszkrimináció teljesen áthatja minden nő életét. Kevésbé örülnek egy lánygyermek születésének, mint egy fiúénak; nagy a valószínűsége, hogy nem járatták őt iskolába, eltiltják attól, hogy bármiféle családi örökségben részesüljön, folyamatos megfigyelés alatt tartják, hogy semmiféle erkölcstelenséget ne kövessen el, míg bátyjai mindenféle szégyentelenségét viszont tolerálják. Akár meg is ölhetik őt, ha szemérmelenségen kapják, amivel a család férfitagjai amúgy könnyelműen büszkélkednek, csekély beleszólási joga van a család vagy a közösség dolgaiba, nem rendelkezhet kizárólagosan saját vagyona és jegyajándéka felett, és végezetül, anyaként jobban szeretné, ha egy kislánynak adna életet, így magasabb ranghoz jutva ezzel az őt körülvevő társadalomban.

Másrészről léteznek olyan muszlim társadalmak (vagy egy társadalmon belül bizonyos rétegek), melyeken végigsöpört a nyugati kultúra és életstílus. Ezek a közösségek gyakran gondolkodás nélkül utánozzák mindazt, amit nyugaton látnak, aminek általában az a vége, hogy a nyugati civilizáció legrosszabb szokásait veszik át és terjesztik a lakosság körében. Ezekben a társadalmakban a tipikus modern nő legfőbb prioritása az életében, hogy szépségét növelje. Ennek következtében gyakran megszállottan ügyel alakjára, ruhaméretére és testsúlyára. Hajlamos több figyelmet fordítani testére, bájaira, mint elméjére és intellektusára.

Egy vonzó nőt, aki bájaival képes másokat elbűvölni, a társadalom sokkal jobban megbecsül, mint azt, aki szociális munkát végez vagy tanulmányi eredményeivel és szellemi törekvéseivel jeleskedik. Egy ilyen nő táskájában ne várjuk, hogy a Korán egy példáját találjuk, hiszen csupa kozmetikai szerekkel van tele, melyeket mindig magánál hord. Szellemiségének nincs helye egy olyan társadalomban, amelyet kizárólag szépsége és vonzereje foglalkoztat. Ennek következtében egész életében jobban küzd nőiességéért, mint intellektusáért.

De miért tértek el a muszlim társadalmak az iszlám elveitől? A válasz erre nem könnyű. Az okok mélyre hatoló magyarázata arra, hogy a muszlimok miért is nem ragaszkodtak eléggé a Korán útmutatásához a nők tiszteletét illetően, túlmegy ezen tanulmány határain. Habár tisztáznunk kell, hogy a muszlim közösségek már egy jó ideje életük számos részében nem az iszlám tanításait követték. Egy széles szakadék van aközött, hogy miben kellene hinnie és hogyan kellene élnie egy muszlimnak, illetve mi az, amit valójában hisz és megtesz. Bizony ez a szakadék nem egy új keletű jelenség.

Már évszázadok óta jelen van és napról napra egyre szélesebb. Ez az egyre mélyülő rés katasztrofális következményeket okozott a muszlim világnak, amely az élet szinte minden területén megnyilvánul: politikai zsarnokság és a rend felbomlása, gazdasági visszamaradottság, társadalmi igazságtalanság, tudományos csőd, szellemi stagnálás, stb. A nők nem muszlim társaikhoz hasonló helyzete a mai muszlim világban pusztán egy súlyosabb betegség tünete. Ne várjunk pozitív eredményt semmiféle reformtól a muszlim nők jelenlegi helyzetét illetően addig, míg egy átfogóbb átalakításra nem kerül sor, mely a muszlim társadalmak életvitelének egészét érinti. A muszlim világnak nagy szüksége van egy újjászületésre, amely közelebb hozná a közösségeket az iszlám elveihez és nem távolítaná el azokat. Összefoglalásképpen, az a vélemény, miszerint az iszlám a felelős napjaink muszlim nőinek sajnálatraméltó helyzete miatt, egy óriási tévedés. A muszlimok problémái többnyire nem az iszlám iránti túlzott ragaszkodásból erednek, hanem a már hosszú idő óta tartó eltávolodás eredménye.

Szeretném még egyszer hangsúlyozni, hogy e három monoteista vallást összehasonlító tanulmány célja semmiképp sem a zsidó vagy a keresztény vallás becsmérése.

A huszadik század utolsó éveinek normái miatt talán kissé ijesztőnek tűnhet a nők helyzete a zsidó-keresztény kultúrkörben. Mindazonáltal alaposabban meg kell értenünk a jelenség történelmi hátterét is. Más szóval, mielőtt bármiféle véleményt alkotnánk a nők helyzetéről a zsidó-keresztény kultúrkörben, figyelembe kell venni a történelmi körülményeket, amelyekben a szokások kialakultak. Semmi kétség afelől, hogy a rabbik és a keresztény atyák a nőkről kialakult szemléletét nagyban befolyásolta az őket körülvevő társadalomban elterjedt nézetek.

Nők az iszlámban

A Biblia szövege önmagában több írótól, több korszakból származik. Ezek az írók természetesen nem tudtak elvonatkoztatni népük értékeitől és életmódjuktól.

Például az Ótestamentum házasságtörésre vonatkozó törvényei annyira elfogultak a nőkkel szemben, hogy dacolnak még az értelem racionális érveivel is.

Habár tekintettel kell lennünk a tényre, miszerint a korai zsidó törzsek megszállottá váltak genetikai homogenitásuknak és égtek a vágytól, hogy megkülönböztessék magukat a többi törzstől. Úgy vélték, hogy dédelgetett vágyaikat csak a törzs házas asszonyainak szexuális magatartása fenyegetheti. Mindezt figyelembe véve meg kell értenünk elfogultságuk okait, bár nem szükséges egyetértenünk velük. Ugyanígy az egyházi atyák nőkről szóló negatív írásait is nagyban befolyásolta a nőgyűlölő görög-római kultúrkör, melyben keletkeztek. Nem lenne igazságos tehát, ha a történelmi háttér ismerete nélkül alkotnánk véleményt a zsidó-keresztény törvénykezésről.

Valójában a zsidó és keresztény vallás történelmi környezetének átfogó és alapos értelmezése kulcsfontosságú ahhoz is, hogy megértsük az iszlám az ember civilizációjára és a világtörténelemre gyakorolt hatásának jelentőségét. A zsidó vallás és a kereszténység szokásait befolyásolta és formálta környezete, a körülmények, mind pedig az akkor jelenlévő más kultúrák is. A hetedik századra ezek a hatások a felismerhetetlenségig elferdítették Mózes és Jézus számára kinyilatkoztatott isteni üzenet eredeti tartalmát. Jó példája ennek a nők szerencsétlen sorsa a hetedik századi zsidó-keresztény világban. Ennek következtében egy új isteni útmutatóra volt szükség, mely visszavezeti az emberiséget a helyes útra. A Korán mint egy felszabadulásként írja le az új küldött misszióját, aki megszabadítja a zsidókat és keresztényeket a rájuk nehezedő súlyos terhektől:

„Akik követik a küldöttet, az analfabéta prófétát, akit megtalálnak maguknál írással hírül adva a Tórában és az Evangéliumban - aki megparancsolja nekik, ami helyénvaló, és megtiltja nekik, ami elvetendő, aki megengedi nekik a jó dolgok élvezetét és tilalmasnak nyilvánítja nekik a tisztátalan dolgok élvezetét, és aki leveszi róluk a súlyos terhet és a bilincseket, amelyek rajtuk voltak. Akik tehát hisznek benne, támogatják és segítik őt, és követik a fényt, ami leküldetett vele - azok boldogulnak.” (Korán 7:157)

Így tehát az iszlámra nem úgy kell tekinteni, mint a zsidó vallás és a kereszténység riválisára. Sokkal inkább az eddig leküldött isteni üzenetek beteljesülése és tökéletességük végső állomásaként kell rá nézni.

Így tanulmányom végén járva a következőket szeretném tanácsolni a világ muszlim közösségének: már hosszú idő óta több millió muszlim nő van megfosztva az iszlám által adott

alapvető jogaitól. A múlt hibáit itt az ideje kijavítani. Ez nem egy szívesség, hanem kötelesség minden muszlim számára.

A Muszlimok Világközösségének feladata lenne egy a nők jogairól szóló rendeletet kiadni, mely a Korán és az iszlám prófétájának tanításain alapul. Ennek az okiratnak a muszlim nők összes jogát biztosítani kell, mellyel Teremtőjük megáldotta őket. Minden szükséges eszközt ki kell dolgozni annak érdekében, hogy biztosítsák a törvények következetes végrehajtását. Ez az irat már régóta esedékes, de jobb későn, mint soha. Hogyha maguk a muszlimok nem biztosítják édesanyáik, feleségeik, leánytestvéreik és leánygyermekük teljes, az iszlám által előírt jogukat, akkor ki más fogja helyettük?

Továbbá bátorságot kell nyernünk ahhoz, hogy szembenézzünk múltunkkal és nyíltan elutasítsuk őseink azon tradícióit és szokásait, melyek ellentmondanak az iszlám elveinek. Nem bírálta-e a Korán súlyosan a pogány arabokat azért, mert vakon követték elődjeik hagyományait? Kritikus szemmel kell tekintenünk minden olyan szokásra, mely a nyugatról vagy más kultúrából jön át a muszlimokhoz. Az együttműködés és az ismeretszerzés más kultúráktól felbecsülhetetlen értékű. A Korán röviden erre az együttműködésre a teremtés egyik szándékaként tekint:

“Ti emberek! Férfiből és nőből teremtettünk benneteket s népekké és törzsekké tettünk benneteket, hogy ismerkedjete, és ismerjéte meg egymást!” (Korán 49:13)

Magától értetődik így, hogy mások vak utánzása az önbecsülés teljes hiányának biztos jele.

Hihetetlen, hogy egy vallást, mely forradalmasította a nők helyzetét, csúnyán befeketítenek, és olyan rágalommal illetik, miszerint a nők elnyomását hirdeti. Ez az iszlámról kialakult téves felfogás jelenkorunk legelterjedtebb mítosza, mely állandósult a világban a szenzációhajhász könyvek, a médiában megjelent képek, cikkek és a hollywoodi filmeknek köszönhetően. Ezeknek a szüntelen félrevezetéseknek az elkerülhetetlen eredménye a teljes félreértés és félelem mindentől, ami az iszlámmal kapcsolatos. A médianak véget kell vetnie annak, hogy az iszlámot ennyire negatívan ábrázolja, ha egy diszkriminációtól, félreértésektől és előítéletektől mentes világban akarunk élni.

A nem muszlimoknak észre kell venniük azt a szakadékot, ami a muszlimok hite és cselekedeteik között húzódik, mivel sajnos tetteik sok esetben nem egyeznek az iszlám tanaival. Hogy a nők helyzetét ma a muszlim világban „iszlám szerinti”-nek nevezzük, olyan távol áll az igazságtól, mintha a nyugati nők helyzetét ma a „zsidó és keresztény vallás elveivel megegyező” jelzővel illetnék.

E tény felfogásával kellene egy olyan párbeszédet kezdeményeznie muszlimoknak és nem muszlimoknak egymás között, mellyel minden félreértést és gyanakvást eloszlathatnának. A békés jövő reményében egy ilyen párbeszédre mindenképpen szükség van. Az iszlám az a vallás, mely mérhetetlenül javított a nők helyzetén és olyan jogokkal ruházta fel őket, melyeket a

Nők az iszlámban

modern világ csak a huszadik században ismert el. Az iszlámnak még mindig van mit adnia korunk női tagjainak: méltóságot, tiszteletet illetve védelmet minden szempontból és életének minden szakaszában, a születésétől haláláig. Mindemellett elismerést, egyensúlyt és eszközöket nyújt spirituális, szellemi, fizikai és érzelmi szükségleteik teljes kielégítésére. Nem meglepő, hogy egy olyan országban, mint Nagy-Britannia, a legtöbb muszlim, aki vallásának az iszlámot választotta és nem beleszületett, nő. Az Amerikai Egyesült Államokban az iszlámra áttért nők száma 4:1 arányban felülmúlja az áttért férfi muszlimok lélekszámát.⁸⁵

Az iszlám sok mindent kínál világunknak, amire nagy szükségünk van, többek között az erkölcsi útmutatást és vezetést. Herman Eilts, az USA volt szaúd-arábiai nagykövete, egy az Egyesült Államok Kongresszusán belül a Képviselőház Külügyi Bizottsága előtt, 1985. június 24.-én tett tanúvallomásaiban a következőket mondta: *„Ma közel egy milliárd hívőt számlálnak a világ muszlim közösségei. Ez lenyűgöző szám. De ami hasonlóan lenyűgöző számomra, hogy jelen századunkban az Iszlám a leggyorsabban terjedő monoteista vallás a világban. Ezt mindenképpen figyelembe kell vennünk. Van valami igazán rendkívüli az Iszlámban és ez szép számmal vonzza az embereket.”* Igen. Van valami rendkívüli az iszlámban, amit itt az ideje felfedezni. Remélem, ez a tanulmány egy lépéssel előrébb viszi ebben az olvasót.

Lábjegyzet

1. The Globe and Mail, 1994.Okt. 4.
2. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J.: Scarecrow nyomda, 1976) 115. oldal
3. Thena Kendath, „Egy ortodox fiatal emlékei”, Susannah Heschel, „Egy zsidó feministáról” c. könyvében. (New York: Schocken könyvek, 1983), 96-97. oldal
4. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J.: Scarecrow nyomda, 1976) 80-81. oldal
5. Rosemary R. Ruether, „Kereszténység”, Arvind Sharma "Nők a világ vallásaiban" c. könyvében. (Albany: New York-i Sajtó Egyeteme, 1987) 209. oldal
6. Karen Armstrong, „Evangélium a nők szerint” (London: Elm Tree könyvek, 1986) 52-62. oldal. Lásd, még Nancy van Vuuren, „A nők zaklatása az egyházak, boszorkányvadászok és más szexisták által.” (Philadelphia: Westminster kiadó) 28-30. oldal
7. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J.: Scarecrow nyomda, 1976) 140. oldal
8. Denise L. Carmody, "A zsidóság", Arvind Sharma művében, 197. oldal
9. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J.: Scarecrow nyomda, 1976) 137. oldal
10. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J.: Scarecrow nyomda, 1976) 138. oldal
11. Sally Priesand: „a zsidó vallás és a New York-i nő”. (New York: Behrman House Magazin, 1975) 24. oldal
12. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J.: Scarecrow nyomda, 1976) 115. oldal
13. Lesley Hazleton: "Izraeli nők: Valóság a mítoszok mögött" (New York: Simon and Schuster, 1977) 41. oldal
14. Matilda J. Gage: „Nő, Egyház és Állam” (New York: Truth Seeker Company, 1983) 142. oldal
15. Jeffrey H. Togay: "Házasságtörés", Magyar Zsidó Lexikon, II. kötet, 313. oldal. Lásd még Judith Plaskow, „Újra a Sínain állva: a zsidó vallás egy feminista szemszögéből” (New York: Harper & Row Kiadó, 1990) 170-177. oldal
16. Lesley Hazleton: "Izraeli nők: Valóság a mítoszok mögött" (New York: Simon and Schuster, 1977) 41-42. oldal
17. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J.: Scarecrow nyomda, 1976) 141. oldal

18. Matilda J. Gage: „Nő, Egyház és Állam” (New York: Truth Seeker Company, 1983) 141. oldal
19. Louis M. Epstein:” A zsidó házassági szerződés” (New York: Arno Press, 1973) 149. oldal
20. Leonard J. Swidler:” Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban” (Metuchen, N. J: Scarecrow nyomda, 1976) 142. oldal
21. Louis M. Epstein:” A zsidó házassági szerződés” (New York: Arno Press, 1973) 164-165. oldal
22. Louis M. Epstein:” A zsidó házassági szerződés” (New York: Arno Press, 1973) 112-113. oldal
Lásd még Sally Priesand: „a zsidó vallás és a New York-i nő”. (New York: Behrman House Magazin, 1975) 15. oldal
23. James A. Brundage:” Jog, szex és a keresztény társadalom a középkor Európájában” (Chicago: Chicagói Sajtó Egyeteme, 1987) 88. oldal
24. James A. Brundage:” Jog, szex és a keresztény társadalom a középkor Európájában” (Chicago: Chicagói Sajtó Egyeteme, 1987) 480. oldal
25. R. Thompson:” Nők a Stuart kori Angliában és Amerikában” (London: Routledge & Kegan Paul, 1974) 162. oldal
26. *Mary Murray:” Az édesapa jogai” (London: Routledge, 1995) 67. oldal*
27. Matilda J. Gage: „Nő, Egyház és Állam” (New York: Truth Seeker Company, 1983) 143. oldal
28. Lásd Jeffrey Lang:” A megadásért küzdeni” (Beltsville, MD: Amana kiadványai, 1994) 167. oldal
29. Elsayyed Sabiq:” Fiqh al Sunnah (Kairó: Darul Fatah lile’lam Al-Arabi, 11. kiadás, 1994) II. kötet, 218-229. oldal
30. Abdel-Haleem Abu Shuqqa, Tahreer al Mar’aa fi Asr al Risala (Kuvait: Dar al Qalam, 1990) 109-112. oldal
31. Leila Badawi: „Islám”, Jean Holm és John Bowker:” Nők a vallásban” c. könyvben (London: Pinter kiadó: 1994) 102. oldal
32. Amir H. Siddiqi:” Tanulmányok az Iszlám történelmében” (Karacsi: Jamiyatul Falah kiadványok, 3. kiadás, 1967) 138. oldal
33. Louis M. Epstein:” A zsidó házassági szerződés” (New York: Arno Press, 1973) 196. oldal
34. Leonard J. Swidler:” Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban” (Metuchen, N. J: Scarecrow nyomda, 1976) 162-163. oldal
35. A Torontói Csillag, 1995, Ápr.8.
36. Elsayyed Sabiq:” Fiqh al Sunnah (Kairó: Darul Fatah lile’lam Al-Arabi, 11. kiadás, 1994) II. kötet, 318-329. oldal Lásd még Muhammad al Ghazali:” Qadaya al Mar’aa bin al Taqaleed al Rakida wal Wafida” (Kairó: Dar al Shorooq, 4. kiadás, 1992) 178-180. oldal
37. még Muhammad al Ghazali:” Qadaya al Mar’aa bin al Taqaleed al Rakida wal Wafida” (Kairó: Dar al Shorooq, 4. kiadás, 1992) 313-318. oldal
38. David W. Amram: „A válás törvénykezése a zsidó vallásban, a Biblia és a Talmud szerint (Philadelphia: Edward Stern & CO., 1896) 125-126. oldal

39. Louis M. Epstein: "A zsidó házassági szerződés" (New York: Arno Press, 1973) 219. oldal
40. Louis M. Epstein: "A zsidó házassági szerződés" (New York: Arno Press, 1973) 156-157. oldal
41. Muhammad Abu Zahra: "Usbu al Fiqh al Islami (Kairó: al Majlis al A'la li Ri'ayat al Funun", 1963) 66. oldal
42. Louis M. Epstein: "A zsidó házassági szerződés" (New York: Arno Press, 1973) 122. oldal
43. Karen Armstrong, „Evangélium a nők szerint” (London: Elm Tree könyvek, 1986) 8. oldal
44. Louis M. Epstein: "A zsidó házassági szerződés" (New York: Arno Press, 1973) 175. oldal
45. Louis M. Epstein: "A zsidó házassági szerződés" (New York: Arno Press, 1973) 121. oldal
46. Matilda J. Gage: „Nő, Egyház és Állam” (New York: Truth Seeker Company, 1983) 142. oldal
47. B. Aisha Lemu és Fatima Heeren: "Nők az Iszlámban" (London: Islamic Foundation, 1978) 23. oldal
48. Lesley Hazleton: "Izraeli nők: Valóság a mítoszok mögött" (New York: Simon and Schuster, 1977) 45-46. oldal
49. Lesley Hazleton: "Izraeli nők: Valóság a mítoszok mögött" (New York: Simon and Schuster, 1977) 47. oldal
50. Lesley Hazleton: "Izraeli nők: Valóság a mítoszok mögött" (New York: Simon and Schuster, 1977) 49. oldal
51. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J: Scarecrow nyomda, 1976) 144-148. oldal
52. Lesley Hazleton: "Izraeli nők: Valóság a mítoszok mögött" (New York: Simon and Schuster, 1977) 44-45. oldal
53. Eugene Hillman: "A poligámia felülvizsgálata: Afrikai többnejű házasságok és a Keresztény Egyház (New York: Orbis könyvek, 1975) 140. oldal
54. Eugene Hillman: "A poligámia felülvizsgálata: Afrikai többnejű házasságok és a Keresztény Egyház (New York: Orbis könyvek, 1975) 17. oldal
55. Eugene Hillman: "A poligámia felülvizsgálata: Afrikai többnejű házasságok és a Keresztény Egyház (New York: Orbis könyvek, 1975) 88-93. oldal
56. Eugene Hillman: "A poligámia felülvizsgálata: Afrikai többnejű házasságok és a Keresztény Egyház (New York: Orbis könyvek, 1975) 92-97. oldal
57. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994) 108-109. oldal
58. *Heti Szemle, 1987. Aug. 1.*
59. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994) 126. oldal
60. John D'Emilio és Estelle B. Freedman: "Intim témák: A szexualitás történelme Amerikában" (New York: Harper & Row kiadó, 1988) 87. oldal

61. Ute Frevert: "Nők Németország történelmében: A polgári emancipációtól a szexuális felszabadulásig" (New York: Berg kiadó, 1988) 263-264. oldal
62. Ute Frevert: "Nők Németország történelmében: A polgári emancipációtól a szexuális felszabadulásig" (New York: Berg kiadó, 1988) 257-258. oldal
63. Elsayyed Sabiq: "Fiqh al Sunnah (Kairó: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi, 11. kiadás, 1994) II. kötet, 191. oldal
64. Eugene Hillman: "A poligámia felülvizsgálata: Afrikai többnejű házasságok és a Keresztény Egyház (New York: Orbis könyvek, 1975) 12. oldal
65. Nathan Hare és Julie Hare: "Krisis a feketék szexuálpolitikájában (San Francisco: Black Think Tank, 1989) 25. oldal
66. Nathan Hare és Julie Hare: "Krisis a feketék szexuálpolitikájában (San Francisco: Black Think Tank, 1989)
67. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994) 94. oldal
68. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994) 95. oldal
69. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994)
70. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994) 95-99. oldal
71. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994) 118. oldal
72. Jeffrey Lang: "A megadásért küzdeni" (Beltsville, MD: Amana kiadványai, 1994) 172. oldal
73. Philip L. Kilbride: "Poligám házasság mai korunkban" (Westport, Conn: Bergin & Garvey, 1994) 72-73. oldal
74. Elsayyed Sabiq: "Fiqh al Sunnah (Kairó: Darul Fatah lile'lam Al-Arabi, 11. kiadás, 1994) II. kötet, 187-188. oldal
75. Abdul Rahman Doi, Nők a sharia törvénykezésben (London: Ta-Ha kiadó, 1994) 76. oldal
76. Menachem M. Brayer: "Zsidó nők a Rabbik írásaiban: Pszichológiai Perspektíva" (Hoboken, N.J: Ktav Kiadó Ház, 1986) 239. oldal
77. Menachem M. Brayer: "Zsidó nők a Rabbik írásaiban: Pszichológiai Perspektíva" (Hoboken, N.J: Ktav Kiadó Ház, 1986) 316-317. oldal Lásd még: Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J: Scarecrow nyomda, 1976) 121-123. oldal
78. Leonard J. Swidler: "Nők a zsidó vallásban: A nők helyzete a formatív zsidóságban" (Metuchen, N. J: Scarecrow nyomda, 1976) 139. oldal
79. Susan W. Schneider: "A zsidó vallás és a nők" (New York: Simon és Schuster, 1984) 237. oldal

80. Susan W. Schneider: "A zsidó vallás és a nők" (New York: Simon és Schuster, 1984) 238-239. oldal
81. Alexandra Wright: "A Zsidó vallás", Holm és Bowker: "Nők a vallásban" c. könyvben (London: Pinter kiadó, 1994) 128-129. oldal
82. Clara M. Henning: "Egyházjog és a nemek harca", Rosemary R. Ruether: "Vallás és szexizmus: A nő ideálja a zsidó és keresztény tradíciókban" (New York: Simon és Schuster, 1974) 272. oldal
83. Donald B. Kraybill: "Az Amis kultúra rejtélye" (Baltimore: John Hopkins Egyetem Sajtó, 1989) 56. oldal
84. Khalil Gibran: "Gondolatok és Meditációk" (New York: Bantam könyvek, 1960) 28. oldal
85. The Times, 1993. Nov. 8.

Conveying Islamic Message Society

Ingyenes könyvkiadványok

info_en@islamic-message.net

Magyar könyvek listája

- ❖ *Jézus & Islam*– Dár al Szálám Mecset
- ❖ *Mohamed prófétaságának igaz voltára*–Huszain Alkhalidi, ford.:Abdul Fattah Munif
- ❖ *Rövid képes útmutató az Iszlám megértéséhez* –I.A. Ibrahim, ford.: Abdulrahman Daróczy Viktor
- ❖ *Amit a Biblia Mohamedről mond* –Ahmed Deedat, ford.: Abdulrahman Daróczy Viktor
- ❖ *Az Ima* –Abdu-'l- Azím ibn Badawíj, ford.: Karasszon Attila Szulejmán
- ❖ *Amit az Iszlámról tudni kell* –Hussain Elkhalidi, ford.: Karasszon Attila Szulejmán
- ❖ *Minden, amit az Iszlám CD*